

VABA HARIDUSTÖÖ

V-VI

SISU:

- E. Vender: Tegevuse alguseks.
Johannes Linnankoski järgi T.: Näitemängu ettekanded maa näitelavadel.
- G. Puu: E. Haridusliidu asemikkudekogu koosolek.
E. Kubjas: Koolimajad rahvamajadena.
Karskustöö noorte ridades.
- V. V. Dekoratsioonidest maa näitelavadel.
K-r. Avalikud raamatukogud ja iluline kasvatus.
Kersti Bergrothi järgi T.: Kuidas ilukirjanduse kaudu iseennast tundma õpitakse.
- Ahe: Mispärast otsite selle raamatu?
E. Vender: Haridusnädalate korraldamisest.
V. V. Karskusorganiseerimistööst.
Ülevaated ja teated.

September / Oktoober

1928

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

Looduse Universaal-Biblioteegi

„LUB“i

ülesandeks on tutvustada eesti lugejaskonda välismaade parimate ilukirjanduslikkude uudisteostega, mille muretsemine meie lugejale publikule sünnitab ülepääsmatuid raskusi, nii välisraamatute kalliduse kui ka keelte puuduliku tundmise tõttu.

Seni on ilmunud „LUB“is“ töid inglise (Johan Galsworthy, D. Garnett, G. K. Chesterton, A. Huxley, R. Kipling, Jack London, B. G. Shaw, K. Stevenson, E. Seton-Thompson), prantsuse (L. Boussonard, F. R. Chateaubriand, George Sand), saksa (O. J. Bierbaum, H. H. Ewers), rootsi (A. Strindberg) norra (H. Jbsen), ungari (Dersö Szabé), soome (J. Linnankoski, F. E. Sillanpää), läti (R. Blauman, V. J. Gregri, A. Niedra), tšehi (J. Hasek), vene (V. Krõmov) ja india (Rob. Tagore) kirjandusest.

Lugijaskonnaga ligidase kontakti pidamiseks korraldab „LUB“ iga kolme kuu tagant ankeedi.

Ankeedi vastuste virgutamiseks ja soodsate reisuvõimaluste loomiseks jagatakse loosimise teel lugejate vahel **1.000.000 senti** väärtuses reisupileteid välismaile.

Üksikasjalised ankeedi tingimused leiduvad iga „Looduse Universaal-Biblioteegi“ nr. lõpus.

Oma odavuse tõttu on „LUB“i“ numbrid kättesaadavad isegi kõigekehvemale lugejale. „LUB“i“ üksiknumber, sisaldades vähemalt 64 lehekülge tihedat kirja, maksab **ainult 25 senti**.

„LUB“ ilmub igal laupäeval — 52 numbrit aastas.

Tellimishind (ühes saatekuludega) aastas 12 kr., $\frac{1}{2}$ a. 6.50, $\frac{1}{4}$ a. 3.25.

„LUB“i“ talitus asub: Tartus, Vana tän. 1, Telef. 4-35, kirjakast 66.

K.o/ü „Looduse“ poolt 1927 a. sügisel korraldatud esimesel algupäraste romaanide võistlusel sai esimese auhinna **August Jakobson** romaani eest „Vaeste patuste alev“.

Praegu viimistleb sama autor uut suurt neljakõitelist rom. „**Tuhkur hodune**“ millest seni on ilmunud: I. köide. Suur algus Hind 4 kr. 25 s.
II. „ Sõda, nalg ja armastus. „ 5 „ 50

K. o.-ü. „Loodus“ Tartus, Vana t. 1.

Hariduslegelased!

maal ja linnas, pidage silmas, et:

1. Sõnavara laos Tartus (nüüd uutes ruumides — Rüülli 11, tel. 1001) on **kõige täiellikumas valikus** saadaval: Eesti Kirjanduse Seltsi, K.-Ü. „Looduse“, O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastuse“, K.-Ü. „Ofava“, E. K.-Ü. „Postimehe“, T. E. K.-Ü. „Päevalehe“, K.-Ü. „Rahva-ülikooli“, Soome Kirjanduse Seltsi, O.-Ü. „Werner Söderströmi“, „Sõnavara“ ja kõikide teiste Eesti ja Soome suur- ja väikekirjastuste väljaandeid, olgu need õpperaamatud, ilukirjandusliku sisuga või teised, — **kirjastuse hindadega ja -müügitingimustel**.
2. Sõnavara annab peale suure valiku võimaluse ka alati kõige kõrgemat hinnaalandust. Praegu on see normeeritud E. K. ja R. Ü. poolt 10%-lise ülemmääraga ja seegi ainult maal asuvate koolide ja raamatukogude suhtes, mispärast tellimise piitseri ja allkirjaga varustamine eksituste ärahoidmiseks tarvilik.
3. Oma 10-aastase tegevuse näjal koguhud kogemustega on Sõnavara oma sõpradeks suutnud võita silmapaistvama osa Eesti haritlaskonnast — lootes seda edaspidi senisest veelgi rohkemal määral.

Tellimised adresseerida lihtsalt: **SÕNAVARALE, TARTU.**

VABAHARIDUSTÖÖ

September/Oktoober

V-VI

1928

SISU: E. Vender: Tegevuse alguseks. — Johannes Linnankoski järgi T.: Näitemängu ettekanded maa näitelavadel. — G. Puu: E. Haridusliidu asemikkude kogu koosolek. — E. Kubjas: Koolimajad rahvamajadena. — Karskustöö noorte ridades. — V.V.: Dekoratsioonidest maa näitelavadel. — K-r. Avalikud raamatukogud ja iluline kasvatus. — Kersti Bergrothi järgi T.: Kuidas ilukirjanduse kaudu iseennast tundma õpitakse. — Ahe: Mispärast otsite selle raamatu? — E. Vender: Haridusnädalate korraldamisest. — V.V.: Karskusorganiseerimistööst. — Ülevaated ja teated.

Tegevuse alguseks.

Sügisega algab tööaeg haridusseltsides. Jälle seisavad tegelased küsimuse ees: „Mis teha sel hooajal. Tööd palju — tegelasi vähe; kulud suured — raha ei ole.“ Ja pole vähe neid, kes lasevad käed rüppe langeda, — ega midagi ikka teha ei saagi. On siis tõesti seisukord nii raske? Kaugeltki mitte. Haridussihilised seltsid olid aastakümneid koondisteks, kus leegitses rahvuslik lõke. Aganad olid ka nendeks koondisteks, kus arusaadi, et meie püsimise ja edasijõudmise määrab ära meie rahva kultuuriline tasapind. Ja tehti tööd. Mitte ainult see pole mõduandev, kui palju isikuid meil on keskkooli, kui palju akadeemilise haridusega, vaid meie üldises arengus on äärmiselt suur tähtsus ka rahva laiade hulkade üldisel haridusel. Ja selle järele meie õieti saamegi mõõta oma rahvahariduse tasapinda. Palju siis neid meie hulgas on, kellel võimalus saada kõrgemat haridust: enamus peab leppima hariliku algkooliga. Sellest on aga vähe. Edasi peame püüdma! Siin on haridusseltside tööväli. Üliküllust haridusest ei tule. Kui oma teadmisi

õieti kasutame, ei siis kuule juttu haritlaste üleproduktioonist. Mitte selleks pole meie haridust tarvis, et „kergemat“ elu saada, vaid et tööst paremini võitu saada ja rohkem väärtusi luua. Sellepärast on tarvis hariduse tööd õiges suunas juhtida.

Hariduslikud seltsid! Teie ülesanne on kaasa aidata ja edasi viia sealt, kus katkes teaduse lõng koolist tulnuil. Jatkub tahtmist — leitakse võimalust.

Võib olla tuleb mõndagi uuesti rajada, mõnes kohas sööti künnda, teisel kände juurida ja kive kangutada, kuid ei õige peremees enne jäta, kui põld puhas ja sahk lähedasti libiseb kohedas mullas.

Hariduslikkude seltside juhid ja tegelased. Ka meie põllul on kive ja kände. Kas vähe on päid halliks läinud haridustööl? Tohib see aga takistada teisi sammumast eelmiste radu? Ei! Aeg kohustab, nõudes tööd. Eelkäijate saavutused virgutavad — omad kogemused julgustavad ja ikka sammumult edasi! Hooaja alul — Jõudu tööle!

E. Vender.

Näitemängu ettekanded maa näitelavadel.

Mis on näitekunsti otstarve? Või kas on tal üldse mingit otstarvet?

Küsimuse viimase poole peale ei tarvitse meil vististi üldse vastata. Leidub ju küll ka neid, kes usaldavad väita, et näitekunstil pole muud tähendust, kui inimeste madalamate kirgede teenimine, neid erutades ja kihütades. Kuid ometi on enesest mõisteta, et kunstiharul, mille teoste loomiseks sajad ohverdavad oma vaimu parima tule ja mille esitamine on tuhandetele elu ülesandeks, mitte leiva, vaid kunsti pärast, ning mille nägemisest ja kuulmisest kümned tuhanded leiavad mitte üksi ajaviidet, vaid ka palju muud, peab olema oma tähtsus ning et temagi peab olema üks lüli inimeste parimates püüetes.

Kuid mis on siis tema otstarve? Lühidalt öeldes: inimhinge kasvatamine ja arendamine. Muidugi ei saa eitada, et on teoseid, millel vaevalt on mingit muud otstarvet kui inimesi lõbustada ja nende meelt kergendada, kuid suurem hulk näidendeid teenivad siiski just seda otstarvet, millest jutt oli eespool. Isegi naerulekihutavatel komöödiatel on tihtilugu sama eesmärk, kuna nad pilke kaudu piitsutavad meie nõrkusi, muidugi ainult siis, kui me sellelt seisukohalt neid tahame näha ja meie pihta sihitud okkaid ning pisteid ainult tühiste naerupaladena ühest kõrvast sisse ja teisest välja ei lase.

Nõnda siis näitemängudel on oma otstarve. Nad kasvatavad meie tundeid, avavad meie silmi enese ja oma tegude hindamiseks, nende põhjuste ja tulemuste vaatlemiseks. Kui niiviisi mõjuvailt näidenditelt nõutakse, et neil oleks ka sisu, olgu see siis valatud kurbmängu või lustmängu vormi, nõutakse, et ta autor oma teose oleks kirjutanud millegi ütlemiseks või vähemalt meelelahutuse muretsemiseks, mis ei haava pealtvaatajate paremaid tundeid. Näidendid, mis ei vasta neile nõuetele, vaid mis sisaldavad ainult rumalaid keerdkäike ja sellega ühendatud labasusi, tulevad kõlbmatuiks tunnistada, ja seda valjemalt, et autor neis „kunsti nimel“ püüab vaatajaid eksitada libedale teele.

Kuid sellest üksi pole veel küllalt, et näidend on hea ja et ta sisaldab kiiduväärt mõtteid. Teos ise on ainult üks pool sellest, mida näitemäng vaatajale peab pakkuma. Teose kirjutaja annab näitemängule selgroo, näitleja on aga teine looja, kes punub selgroo ja luukere ümber lihaksed, paneb need liiklema, annab sõnadele hinge ning sihhib ja juhhib nendesse mahutatud mõtete terava otsa

nii, et see tabaks kuulajaid just sel viisil, nagu teose kirjutaja on mõelnud.

Ettekandjatel, näitlejatel, tuleb nõnda siis teosesse süveneda, esile tuua autori poolt avaldatud siht ning anda igale sõnale sellekohane värving. Teisiti talitades annab ta vaatajale koguni vale mulje ja on nagu papagoi, kes kordab omaviisi sõnu, milliste tähendust ta ei mõista.

Kolmandaks aga nõutakse, et vaatajaskond oleks niisugusel arenemisastmel, mis lubab talle näidendi sisust aru saada ja seda vastu võtta. Kõigepealt peab vaatajates valitsema arusaamine, et näidend tõesti midagi sisaldab ja midagi pakub, et temas on kohti, milledele tuleb pühendada erilist tähelepanu, ning et temas on joon, mida mööda tegevus lõpule areneb just nende ja teiste asjaolude mõjul. Ühesõnaga öeldud: vaataja peab näidendist aru saama. Muidu naerab ta siis, kui põhjust oleks nutta, ja — ümberöördult.

II.

Nüüd tuleb meil vastata küsimusele, mil määral maal ettekantavad näidendid vastavad nende kohta ülesseatud nõuetele.

Selle peale vastamine on ühest küljest päris kerge, teisest küljest võrdlemisi raske, otsustades selle järgi, millisest seisukohast me asja võtame. Kui hakkame maa näitelavalisi püüdeid arvustama vähegi valjemalt seisukohalt, siis on päris kerge öelda: nad ei vasta oma otstarbele, millega ühtlasi oleksime tunnistanud ka seda, et kõik see suur tüli ja vaev, mida sajad seltsid kulutavad oma eeskavade näitelavalisele küljele, on ainult tühi töö ja vaimu närimine, mille asemel jõudusid oleks võinud palju kasulikumalt ära tarvitada.

Ja üldiselt peaksimegi küsimuse vastamisel niisugusele seisukohale asuma. Tunnistame küll kõige suurema heameelega, et ka maal ette tuleb näitemänguharrastust, mille kohta nii vali arvustus pole õigustatud, kuid me kõneleme asjast üldiselt. Tunnistame ka seda, et tähendatud harrastused on alles võrdlemisi algastmel ning et juba sellepärast puudused on paratamatud. Kuid see algastmel olek ei anna milgi viisil põhjust midagi maha tingida sellest, mida tuleb nõuda ja mille poole püüda, vaid ta ainult kohustab meid põhjusi jälgima, miks maal pakutavad näitemängu-ettekanded ei vasta paremini nõuetele kui nad seniajani on vastanud.

Kõige pealt: mis on siht, mille taotlemiseks maal näitemängu etendatakse? Vastus oleks kahtlemata: siht on pakkuda eeskavanimbrit, mis publikumile lõbu teeks.

Ja see seletab juba kõik. Tähendatud sihi saavutamiseks tellitakse harilikult kohale pakikene väikesi lustmängusid. Neist valitakse välja see, mis kõige rohkem lõbustab, s. o. see, mis sisaldab kõige rohkem keerdkäike ja naeruväärilikke kõnekäände. Täitsa tähelepanemata jäetakse, kas need keerdkäigud ja viperused ka kuuluvad eluliste ning tõeliste hulka, pearõhk pannakse vaid sellele, et nad oleksid naeruväärsed. Ja lõppsavutus on harilikult see, et näidendid, milles pole ainustki elulisemat nalja, vaid mis on ainult täis igasugustesse keerulistesse kõnekäändudesse valatud labasusi, enamasti kõige paremini läbi löövad ja kõige hõlpsamini huvitavad.

Ning mõju? On teada, et meie maarahvas väga kiidelda ei või oma peenetundlikkusega, vaid et ta oma igapäevases kõnes sagedasti kaunis jõhkrat värviküllust tarvitab. Oleks tänuväärt siht seda igapäevase kõne jämedat sahtvikust natukene pehmedada, rahvast kasvatada tooruse toorustena ka mõistma; ühesõnaga: puhastada rahva mõtteid, millega ühes puhastub ka nende väljendusviis — igapäevane kõne. Kuid siinkirjeldatud labaste naljamängude mõju on hoopis vastupidine. Võttes näitemängu kui kultuurilist lõbu, saab vaatajaskond oma igapäevasele, nii kui nii rõvedale kõneviisile sellest ainult julgustust ja edasiarendust. Tema kõnejõhkruste tagavara koguni täieneb veel, sest paljud kõnekäänud, milliseid elus veel pole kuuldudki, lendavad näitelavalt juba armastatud igapäevaste kõnekõditustena rahva sekka ja liiguvad suust suhu isegi noorsoo keskel. Et lugu just nii, võivad maa haridustegelased ise igal sammul tähele panna.

Teiseks: kuidas saavad oma ülesannetest aru näitlejad? Osad jagatakse tegelastele kätte ning võristatakse sõnasõnalt maha, umbes nii, nagu vanasti sündis katekismuse-tükkide peastlugemine. Ning umbes sedalaadi sünnib see ka näitemängu publikule ette kandes. Et tükis on mingisugune sisu, et temas esinevad sõnad ja laused ka midagi tähendavad, et osaline peaks omandama kõigepealt näidendi sisu ja näideldes tundma just seda, mida on tunnud kujutatav isik, sellest ei ole harilikult suuremat arusaamist. Lühidalt: näitemänguosade ettekandjad käivad nagu puujalul, just kui uskudes, et niiviisi käivad, liiguvad ja tegutsevad ka inimesed üldse. Ja kui püütakse etendatavate

osade sisusse süveneda, siis märgatakse varsti, et paljud näidendid on ilma sisuta ning et neid juba sellepärast otse võimatu on hästi ette kanda; või jällegi, et näitemängu kirjutaja on tegelased asetanud puujalgadele, milliseid võimata on võtta tõeliste inimestena.

Ja kolmandaks — publik, kes on lõbus ning plaksutab käsa. Mida saab tema seesugustest näidenditest? Kuidas mõistab tema nende sisu? Tõepoolest — ta ju muud ei ootagi, kui ainult janti, ning sellepärast ei hakka ta mingit tõsisemat sisu ega arengut näidendist otsimagi, kui seda juhtumisi seal vast olekski. Teiseks on vaatajaskond omas enamuses vähearenenud mass, kes ei suudagi näidendi sisu kätte leida teisiti, kui ainult siis, kui teda selle peale juhitakse ja kui talle seda õpetatakse.

Lõputulemus seesugustest näitemängu ettekannetest on siis umbes sama, nagu oleks see, kui pime talutab pimedat.

Mis sihis aga tuleks siis edasi püüda ja millised nõudmised kirjeldatud asjas üles seada?

Kõigepealt: meil on puudus kõlbulikkudest rahvanäidenditest. Näidendeid, mis vastaksid kõigiti oma otstarbele, on lõpmata vähe. Selle asemel pakub aga turg tosinat viisi küll niisuguseid, milledest pooled sisaldavad tühja ning milliste mõju on see, et tühja hakatakse pidama harivaks, kuna pooled aga sisaldavad ainult rumalusi ning labasusi, mõjudes sellepärast küll igat muud viisi, kuid kunagi mitte harivalt. Selle järele on suur hulk näidendeid, milles esitatavaid olusid maaelanikud ei tunne. Kõnelemata sellest, et juba nende sisu maaelanikkudele võõras ja arusaamatu, on pealegi enam kui võõrastav näha maanäitlejaid etendamas kindraleid ja keiserlikke kõrguseid ning hoovkondlasi, kellest nende ihusilm — võib olla — undki pole näinud. Ometi tuleb selletaolisi näitemänguetendusi maal ette üsna sagedasti.

Esimeseks ülesandeks on seega siis muretseda hakata kohaseid rahvanäidendeid, mis oleksid kohased maaoludele ning sisaldaksid peale labaste naerupalakeste ühtlasi ka midagi muud.

Teiseks nõutakse näidendite väljavaliijailt silma, mis lahutaks kohase ebakohasest, arusaamist, mida näidendiga on mõeldud ja mida temalt nõutakse, et ta vastaks õigustatud nõudmistele. Ühesõnaga: vaja on isikuid, kellel mingisugune arusaamine näitekunstist, kes suudavad näidendeid välja valida ning ka harjutusi juhtida. Ja edasi: vaja on tegelasi-näitlejaid, kes aru saavad,

et neilt nõutakse peale osade soravalt pääs-
oskamist veel midagi muud ning et mitte
iga osa pole temale kõlbulik. Nüüd on aga
harilikult nii, et igaüks püüab endale haarata
osa, mida ta peab kõige paremaks, ning kan-
nab selle ette niiviisi, nagu ise heaks arvab.
Kui julgebki keegi talle selles asjas mõnda
märkust teha, siis peab ta seda enese kohta
andeksandmatuks haavamiseks. Harjutuste
juhatajal ja osalistel tuleks enne terve näi-
dend üheskoos põhjalikult läbi võtta, sel-
gitades, mida üks või teine sõna ning lause
tähendab ning kuidas neid sellepärast lau-
suda, otsusele jõuda, milline on iga kuju
iseloom ning milliseid omadusi nõutakse
sellepärast tema ettekandjalt, kuidas ühte
või teist kohta hääldada, milliseid liigutusi
teha jne. Siis leitakse ka varsti, millisesse
osasse keegi sobib ja et igale on vaja juhti
ning nõuandjat.

Teose ja esitatavate osade sisusse süve-
nemine on asi, millest meie maanäitlejatel
harilikult kõige vähem aimu. Neile tundub
see otse kummaline olevat, kui seletatakse,
et suured näitlejad teinekord nädalate viisi
uurivad selle isiku iseloomu, keda nad pea-
vad kujutama. Aga ainult seesuguse süve-
nemise tõttu võivad nad lõpuks aru saada,
miks esitav isik kõneleb just niiviisi ja
niisuguse häälega, miks ta teeb selle või
teise liigutuse ning võtab endale selle või
teise näoilme. Ses suhtes tarvitavad ma-
näitlejad suuremalt jaolt kõik põhjalikku õpe-
tust mõnelt asjatundjalt. Kuid et seda nii
kergesti võimalik pole saada, tuleb katsuda
vähemalt omal jõul teha kõik mis võimalik;
ning kui siht selge, siis aitabki ka see hea
sammu edasi.

Kolmandaks tuleb pealtvaatajaid kasva-
tada näidendite sisu mõistmisele. Talle tu-
leb selgitada, mida näidendiga on tahetud
öelda. Eriti tarvilik on see just maal, kus
enne eesriide kerkimist tuleks pakkuda lühi-
kene ülevaatlisk sissehatus näidendisse,
mille tagajärjel iga näitemängu-etendus kuju-
neks nagu mingiks väärtusliseks elukooliks,
huvitavaks ja harivaks ühtlasi. Kindlasti on
näitemängu-etenduste tähtsus siis korrara
hoopis teistsugune kui praegu. Siis nad
tõesti kasvatavad, ettekandjaid kui ka pea-
vaatajaid, ja neil oma tõsine kultuuriline siht
ning ülesanne.

Võib olla öeldakse kõige selle peale, et
see on ju väga õige, kuid praegustes oludes
teostamatu. Ja meie kirjutusel võib olla
sellepärast ainult see tagajärg, et ta riisub
maanäitlejalt veel vüümsegi teohimu ja
eneseusalduse.

Kindlasti pole see õige ning pole see
olnud kuidagi viisi ka käesolevate ridade
eesmärk. Meie ei mõtlegi tahta „last ühes
pesuveega välja visata“. Oleme püüdnud
ainult rõhutada, et ka näitemängu-etenduste
kohta maksavad teatavad nõuded, et neil
on oma kindel siht, mille poole tuleb
püüda, et nad nõuavad tõsist tööd,
enesekasvatust ja enesearendamist,
ning et kunagi ei pea ennast trööstima aja-
lehes ilmuva lausega, milles öeldakse, et
„näitemäng kanti maa-olusid silmas pidades
rahuloldavalt ette“. Haridusliste seltside
ülesanne on siin jõudu pingutada selleks, et
väsimata tööga võimalikult paremat pakkuda,
nii tegelasi kui ka pealtvaatajaid kasvatada,
et siis järk-järgult asuda ikka tõsisema ja
tõsisema kallale. Kus oma jõud kipub vähe-
seks jääma, katsutagu seda küsida nende
käest, kes rohkem teavad ja rohkem on näi-
nud, ning pühendatagu näitemängu-etenduste
ettevalmistamisele nii rohkesti hoolt kui see
iganes võimalik.

Tarvis on ühtlasi järjekindlat alalist juhti
maanäitlejatele, vähemalt sellekohast korra-
likku raamatut. Ei saa ju nõuda, et iseene-
sest peaks kõigile selge olema, kuidas tükki
näitelavale seada, missugust hoolt ja asjalik-
kust nõutakse riietuse ja kulisside suhtes,
kuidas näitelaval tuleb kõneleda, liikuda,
kuidas ennast näitelava jaoks grimeerida?
Kunstnikud tarvitavad aastaid õppimist, enne
kui nad näitelava tarvis ettevalmistatuks
osutuvad, meie maanoorsugu peab aga val-
mis olema kõigest omal jõul üle saamiseks,
ilma mingisuguse korraliku juhtimiseta.

Johannes Linnankoski järgi T.

*Miks on üle 300 mitmesuguse seltsi
Haridusliidu liikmeks astunud ?*

*Sellepärast, et üksikud seltsid saavu-
tavad omas tegevuses ainult siis pare-
maid tagajärgi, kui nad koonduvad
oma keskasutuse ümber ja töötavad
sellega käsikäes.*

*Liit on haridussihiliste seltside koon-
dis ja kogu tema tööjõud on ainult
seltside teenistuses.*

„Vabaharidustöö“

tellimisi võtavad vastu
kõik postkontorid

Eesti Haridusliidu asemikkude kogu koosolek

29 juunil 1928 a.

Eesti Haridusliidu asemikkude kogu oli juhatusese poolt kokku kutsutud 29. juuniks 1928 a. kella 12. Tallinna, Rataskaevu tän. 22, Liidu ruumidesse. Kuna seksajaks aga kvoorumi kokku ei saadud, siis peeti tund hiljem samas kohas teine koosolek sama päevakorraga ära, nagu see ka asemikkudele saadetud koosoleku kutsetes ära tähendatud oli.

Päevakorras seisis:

- 1) Koosoleku juhataja ja protokollkirjutaja valimine,
- 2) 1927/28 aasta tegevuse ja kassa aruanne,
- 3) 1929/30 a. eelarve ja tegevuskava,
- 4) E. Haridusliidu põhikirja muutmine,
- 5) Valimised põhikirja järele,
- 6) Hra J. Kiiveti referaat teemile: „Hariduseltside ülesanded kutsehariduse levitamisel ja
- 7) Jooksvad asjad.

Koosolekust võtsid osa 41 asemikku, juhatusliikmeid K. Einbund, J. Depman, E. Vender, V. Ernits, E. Kubjas ja H. Summer; revisjoni komisjonist — J. Uustalu ja Liidu ametnikkudest G. Puu.

Koosoleku juhatajaks valitakse K. Einbund ja protokollkirjutajateks E. Vender ja G. Puu.

Juhataja annab sõna kõige pealt sekretär E. Venderile, kes Liidu 1927/28 aasta tegevusest ülevaadet andes ning kassa aruannet ette kandes järgmist ütleb:

Jatkates tegevust eelmiste aastate eeskujul, ei saa sel alal alla kriipsutada erilist elevust. Rohkem huvi on tunda viimasel ajal asutatavate eriasutuste vastu, nagu — diapositiivide ladu, näitetegevus jne.

Liidu tegevust on juhtinud juhatus ja sekretariaat. Tegevusaasta algul kuulusid juhat.: J. Tõnisson (esimees), K. Reinmann, (I abi), J. Piiskar (II abi), E. Vender (sekretär), J. Loosalu (abi), A. Schulbach (kassahoidja), H. Summer (abi), V. Ernits, E. Kubjas ja J. Depman.

Nendest kuulusid tegelikku tööd korraldava sekretariaati: J. Tõnisson, K. Reinmann, E. Vender ja A. Schulbach.

Juunikuul peetud asemikkude kogu koosolekul valiti endine juhatus täies koosseisus tagasi, kus juures K. Einbund ja pr. M Reisik veel juure valiti.

Juhatus jagas oma vahel ametid järgmiselt:

- Esimees — J. Tõnisson,
I. abi — K. Einbund,
II. abi — A. Schulbach,

Sekretär — E. Vender,

abi — J. Loosalu,

Kassahoidja — K. Reinmann ja

abi — H. Summer.

Ametita liigeteks jäid: J. Piiskar, pr. M. Reisik, V. Ernits, J. Depman ja E. Kubjas.

Nendest kuulusid sekretariaati: J. Tõnisson, K. Einbund, A. Schulbach, E. Vender ja K. Reinmann.

Aasta jooksul lahkusid juhatusesest: J. Tõnisson, K. Reinmann ja A. Schulbach. Nende asemele kutsuti kandidaadid: R. Penno, A. Tammann ja J. Reintam.

Mis puutub Liidu tegevusesse, siis tuleb tähendada, et siin on jätkatud eelmiste aastate eeskujul kursuste ja loengute korraldamist ning üldist vabahariduse selgitustööd. Üldharidusliisi kursusi on korraldatud võrdlemisi vähe, mis seletatav lektorite puudumisega ning nende piiratud valikuga. Enam on peetud organiseerimise ja propoganda koosolekuid ning üksikuid loenguid. Viimastena tuleks ära märkida *haridusnädalate* korraldamist *Tartu- ja Läänemaal*.

Peale selle oli Valitsuse ülesandel Eesti Vabariigi X. aastapäeva kõnelejate keskkorraldus E. Haridusliidu käes, mille puhul 50 kõnelejat 60 kohas esinesid. Üldse on aga läinud aastal kõnesid, loenguid ja üldharidusliisi kursusi peetud 133 kõneleja poolt 391 kohas 2.392 tunni jooksul umbes 60.000 kuulajale. Kõneldud on väga mitmesuguste teemidele 19 eriküsimuse piirides.

Suuremat elavust on tunda *näitetegevuse* alal. Aasta jooksul on 4 lektori poolt 18 kursust ära peetud, ja umbes 40 organisatsiooni ootavad järke.

Dekoratsioon näitelavade tarvis on valmistatud 12 seltsile 152.625 marga väärtuses.

Eelmisel aastal asutatud *diapositiivide ladu* on 6 uue seeriaga 14 eksemplaris täiendatud.

Ka on Liidu poolt väljaandma hakatud oma *ajakirja* „*Vabaharidustöö*“, mis 4 korda aastas ilmub.

Liidu teenistuses on olnud: E. Vender — büroo juhataja, A. Tutti — asjaajaja, R. Kuljus ja H. Möller — näitekunsti instruktorigid, K. Saar ja hiljem G. Puu — haridusinstruktorigid ning M. Pärt — dekorator.

Edasi kantakse ette* kassa aruanne, mis 14.310,72 krooniga tasakaalus. Selgub, et

*) Täielikult avaldatud „*Vabaharidustöö*“ nr. 4. juuni 1928. lhk. 93.

läinud aasta on 1.530,61 kroonilise ülejäägiga lõppenud ning isegi eelmise aasta puudujäägi kinni katnud.

31. märtsiks 1928. aastaks kokku seatud* bilans püsib 5.225,20 kroonil.

Selle järele kuulatakse ära revisjoni komisjoni protokolleeritud otsus, mis kinnitab, et Liidu asjaajamine korras on leitud olevat.

Aruanne võetakse läbirääkimisteta ühel häälel vastu.

Järgmise päevakorra punktina kannab E. Vender ette 1929/30 aasta eelarve ühes tegevuskavaga, tähendades seal juures järgmist:

Organisatsioonidel on teatavaid raskusi oma eelarvete kokkuseadmisel, kuna peavad arvestama väga mitmesuguste asjaoludega. Kõige pealt ei või kunagi ette öelda, kas saab kõiki ettenähtud toetusi või mitte ja teiseks tuleb sagedasti midagi uut juurde, mis teostamist nõuab. See eelarve näitab, mis meie teha tahame ja teha võime, kui temas ettenähtud ulatuses toetust saame. Sellepärast ongi meie eelarve kokku seatud üksikute peatikkide kaupa, et kui vastava ala jaoks raha saame, siis teostame selle, ei saa — siis peab välja langema.

Liidu tegevuse üldsuunas on teatav muudatus läbi viidud ja nimelt — sel alal, kus varem organiseerimist ja loengute korraldamist rõhutati, on nüüd pearõhk üksikute asutuste väljaarendamisele langenud. Nii on erilist tähelepanu kingitud näitekunsti edendamisele ning sellega kaasaskäivale lava dekoratsioonide valmistamisele ning rekviiside lao korraldamisele. Ka valguspiltide lao suurendamisele on mõeldud. Selle järele esitatakse** eelarve.

Eelarve kohta võtab avatud läbirääkimisteks sõna kõige pealt

J. Tõlp — Tartu, kes soovitavate raamatute nimekirjade kokkuseadmist haridusministeeriumi hooleks jätta soovitab.

E. Vender tähendab, et E. Haridusliit on selle ülesande teostamise enese peale võtnud teadmises, et see töö teha tuleb. Nimekirju ei avaldatavat mitte üksi „Vabaharidustöös“, vaid ka mujal.

T. Taalmann — Harju-Jaani arvab, et „Vabaharidustöö“ ei saavat elujõuline olla, kuna seda ainult seltsid tellivad.

V. Ernits: Leht peab ülal peetud saama. Ta võiks tihemini ilmuda ning selleni viidud saada, et teda ka üksikud isikud tellivad.

* Avaldatud samas numbris lhk. 94.

** Täielikult avaldatud „Vabaharidustöö“ nr. 4. juuni 1928. lhk. 95.

J. Puu: „Vabaharidustöö“ peaks käsitama neid küsimusi, mis seltskonnale haridusalal eluliseks osutuvad ning seltskonda huvitavad.

T. Taalmann — Harju-Jaani: Neid küsimusi võiks mujal käsitada, näiteks — ajakirjas „Rahvaülikool“.

J. Treufeldt — Tallinna: Vabaharidustöö on laialdane ning tal peaks olema oma leht. Teda peaks tihemini ilmuda laskma kas või informatsiooni lehe näol.

H. Sumner. Teistel organisatsioonidel on samuti lehed, nagu — õpetajatel — „Kasvatus“ jne. „Vabaharidustöö“ tellimine peaks seltsidele kohustuslikuks tehtama.

G. Puu. Rahvaülikoolid on ainult üks haru vabaharidustöös. Peale selle kuuluvad sinna veel teised harud, nagu: raamatukogud, õpi-ringid, näitelava jne. Kuidas võiks rahvaülikooli häälekandja nii laiaulatuslistele ja pealegi võõraisse sfääresse kuuluvaile küsimusele selgitamiseks ruumi lubada?

E. Glück — Mõisaküla soovitab samuti „Vabaharidustöö“ tellimist seltsidele kohustuslikuks teha.

T. Taalmann — Harju-Jaani vaidleb sellele vastu.

J. Depman teeb ettepaneku läbirääkimisi lehe asjus lõpetada, kuna keegi selle sulgemise poolt ei olevat.

Ses asjus saab sõna siiski veel vastuseks

E. Vender, kes tähendab, et „Vabaharidustöö“ informatsiooni lehe ülesandeid ei saavat hästi täita, kuna ilmub liiga harva. Teda peaks siis tihemini välja andma hakkama ja õhemas kaustas.

K. Einbund. Kui Haridusliidu juhatus „Vabaharidustöö“ väljaandmist algas, siis ei mõelnudki ta sellest häälekandjat teha, vaid see oli lihtsalt jooksva kroonika bülletänina mõeldud. Ringkirjad lähevad sama palju maksma kui „Vabaharidustöögi“. Mis puutub soovitavate raamatute nimekirjadesse, siis võib seltskond seda väga hästi ise teha. Haridusliit annab teatud tagatise, et soovitavate raamatute nimekirjad vastuvõetavad oleks.

A. Sibul — Tallinna. Haridusministeeriumil on ka raamatukogunduse instruktor. Milline oleks tema vahekord E. Haridusliidu instruktoriga?

E. Vender. Haridusministeeriumi instruktor on vabaharidustöö jaoks sõna laiemas mõttes. Tema peamiselt revideerib raamatukogusid, kuna meie instruktor, olles tegevuses ainult raamatukogunduse alal, pearõhku instrueerimisele paneks.

Järgmise päevakorra punkti all otsustab asemikkude kogu juhatus ettepanekul liidu põhikirja muuta. Tähtsamaks muudatuseks

on, et senise juhatus asemele seatakse sisse nõukogu instituut, kellel ka revisjoni komisjoni funktsioonid, ning senine sekretariaat asendatakse juhatusel. Asemikkude kogu valib nõukogu, kuna nõukogu kompetentsi juhatusel valimine kuulub.

Enne uue päevakorra punkti juure minemist võetakse vastu veel kaks otsust:

1) Asemikkude kogu jätab uue põhikirja redaktsiooni õiguse juhatusel ning paneb põhikirja muutmise teostamise temale ja

2) Asemikkude kogu teeb juhatusel ülesandeks põhikirja muutmise teistkordse sanktsiooni saamiseks toime panna kirjalik hääletus, jättes hääletuse teostamise ja hääletuse tagajärgede kinnitamise korra määramise juhatusel hooleks.

Uus juhatus valitakse ühel häälil seitseteistliikmeline, kuhu kuuluvad: K. Einbund, J. Puskar, J. Depman, E. Vender, A. Susi, V. Ernits, R. Penno, A. Maurer, A. Tammann, pr. M. Reisk, H. Summer, J. Vilms, A. Loosalu, E. Rosenberg, J. Aljas, S. Sommer ja E. Kubjas.

Sellele järgneb hra J. Kiiveti referaat teemile: „Haridusseltside ülesanded kutsehariduse levitamisel.“

Referent ütles kokkuvõetult järgmist: Haridusseltside all mõtleme siin kõiki hariduslisi seltse, millised koondunud Eesti Haridusliitu. Haridusseltside tegevus kutsehariduse alal on olnud seni väga juhuslist laadi. See ala ei kuulunud seltsi otsekoheste ülesannete hulka. Nagu aja kestel haridusseltside ülesanded on täienenud, osalt muutunud, nii on tarvilikuks saanud täienemine kutsehariduse võtmisega seltsi tegevuse alla, nimelt seal, kus pole erilisi kutsehariduse seltse.

Üksikud vabakutsehariduse liigid oleksid järgmised:

Põllumajandus, kalaasjandus, aiandus ja mesindus, majapidamine ja naiskäsitöö, mees- ja segakäsitöö, tehnilised alad ja kaubandus-majanduslikud alad.

Põllumajandus on seni olnud põllumeeste ja keskseltside ülesandeks ühes agronoomilise abiandmisega. Sama korraldus võiks jääda maksma ka edaspidi.

Kalaasjandust korraldas enim Eesti Ühistegelise Liit, nüüd Eesti Kalameeste Ühingute Liit. Ka edaspidi võiks jääda see samuti.

Aiandus ja mesindus on ka olnud põllumeeste ja aianduse seltside ning instruktore ülesandeks, kuid see on ala, kus on teha väga ja väga palju — ka haridusseltside töö on siin väga soovitatav. Aiastöö arenemisega tekivad uued töövõimalused ning paranevad rahva toitlusolud.

Majapidamise ja naiskäsitöö kursusi korraldavad Naisorganisatsioonide Liit, hariduslised seltsid ja kutsekoolid ning instruktorigal omal algatusel. Haridusseltside tööd sellel alal tuleks süvendada ja süstematiseerida.

Mees- ja segakäsitööde ala on vabaharidustööst seni puutumata jätetud. Siin on palju nii organiseerimis- kui ka instrueerimistööd teha, mida peaksid võtma enese ülesandeks haridusseltsid, kui seda ei ole teinud kohal mõned erilised organisatsioonid. Teatud valmistuse viisi puhul tunneme nais-, mees- ja segakäsitööde kodukäsitööde nime all. Nende valmistamine ja neile turu leidmine on suur küsimus, mis väga tähtis riigi- ja rahvamajanduslikest seisukohast. Tarvilikul korraldusel võiks haridusseltside töö selles alal olla väga viljarikas.

Veel tuleb märkida *tehnilisi alasid* (ehitus, masinate tundmine j. t.), milliste levitamisest peaksid osa võtma hariduslised seltsid, kuigi üksikutel aladel tegutsevad ameharidustööd, eriti maal, *kaubandus-majanduslikel* aladel, milline töö peaks tulema suurel määral haridusseltside hoolele.

Kutsehariduse levitamisel on teine kui vabahariduse alal — kõnedel ei ole siin esimese järgu tähtsust: siin on õppijal praktilise oskuse omandamine esimesel kohal ja seda ei saa ainult kuulamisega ühe-kahe tunni kestel. Lühiviisi või pikaajalised kursused on siin peateguriks ning nõuandete tegeliku tarviduse puhul.

Seal, kus puudub kohal eriline kutsehariduse selts ning kus selle ellukutsumiseks ei ole erilist tarvidust ja võimalust, tuleb moodustada *kutsehariduse toimkond* haridusseltsi juhatusel juure, kes korraldaks kutsehariduse levitamist kohal ning asutaks tarbe ja võimaluse korral *nõuandepunkti*. Linnas ja alevites võiks viimane olla alalise iseloomuga, püsiv; maal tuleks aga olude kohaselt piirduda perioodilise nõuandega igal üksikul alal.

Tallinnas (või Tartus) oleks soovitatav ellu kutsuda *kutsehariduse ja kodukäsitöö keskseltsi*, kes juhiks kutsehariduse toimkondade tööd üldiselt, annaks neile juhtnööre, oleks nende keskkohaks, keskasutuseks.

Keskseltsi oma korda võiks teatud määral olla Eesi Haridusliidu filiaaliks. Keskseltsi omaette üksusena olemist õigustab see asjaolu, et siia koondusid peale haridusseltside juures asuvate toimkondade ka muud kutsehariduse ja käsitöö seltsid, kes ei kuulu, võib olla, E. Haridusliitu. Ka on keskseltsil *kontaktipidamine* vastavate majanduslike ettevõtete (O/Ü. „Kodukäsitöö“ j. t.) tar-

vilik, mida on kergem teha erilisel keskorganisatsioonil. Keskseksi ülesandeks oleks veel ettepanekute tegemine riiklise toetuse muretsemiseks eriti vabakutsehariduse levitamiseks, sest vabakutseharidustöö on suure riiklise tähtsusega ülesanne, milleks riik oma toetust ei peaks keelama.

Ettekande puhul on esitada järgmised resolutsioonid:

1. Kohtadel, kus puuduvad erilised kutsehariduslised organisatsioonid, ja aladel, kuhu ei ulatu keskorganisatsioonide kutseharidusline tegevus, tuleb hariduseltsidel asuda süstemaatilisele tööle vabakutsehariduse levitamiseks.

2. Erilist tähelepanu tuleb pöörda kodukäsitöö arendamisele ja organiseerimisele, seal juures rõhutades mees- ja segakäsitööd, millised veel algastmel, samuti majanduskaubanduslistele ja tehnilistele aladele ning aiatööle.

3. Üksikute hariduseltside juhatuste juure tuleb moodustada kutseharidusliste küsimuste selgitamiseks kutsehariduse toimkonnad, mille üldjooneline kodukorra koostab Eesti Haridusliidu juhatus.

4. Tuleb pidada soovitavaks kutsehariduse ja kodukäsitöö keskseltsi ellu kutsu- mist, millise seltsi üheks ülesandeks oleks

juhtnõotide andmine kutsehariduse toimkondadele, kontaktpidamine teiste hariduslikkude ja majanduslikkude keskasutustega ning riiklise toetuse muretsemiseks sammude astumine vabakutsehariduse teostamiseks. See keskseltsi võiks olla teatud määral Eesti Haridusliidu filiaaliks.

Ettekande lõppedes tänab koosoleku juhataja referenti ning tähendab ühtlasi koosolejatele, et Eesti Haridusliidu juhatus selle referaadi peamiselt sellepärast päevakorda olevat võtnud, et meil mitte üksi teoreetiliste asjadega ei tulevat tegemist teha, vaid ka praktilist oskust rahva hulgas levitada ning süvendada.

Viimase päevakorra punkti — jooksvate asjade — all määrati kindlaks Liidu liikmeks, milline seltsidel 4 kroonini ja liitudel 11 kroonini tõuseb, missuguse summa hulka ka liigetele obligatoorseks tehtud „Vabaharidustöö“ aastane tellimishind on arvatud.

Lõpuks võtab asemikkudekogu veel teatavaks V. Minner-Hiiu sooviavalduse, et diapositiivide tarvitamise aega pikendataks, kuna 10 päeva kaugemal keskkohast asuvatelt seltsidel liiga lühikeseks osutuvat.

Koosolek lõppes kell 17.

G. Puu.

Haridusliidu liikmed!

Häid ja ilusaid dekoratsioone tellite Teie kõige soodsamatel tingimustel Haridusliidu kaudu.

Tellimise hind on:

1. Suvemaastik: kaks poognat ja kaks pöösast	} Töö ühes värvidega maksab Kr. 80—100
2. Sama riide teisel küljel talvemaastik vastavate poognate ja maja välisvaatega	
3. Tapeettuba	
4. Talutuba	

Üksikud osad: 1.	1. Tagasein — (töö hind ühes värvidega)	Kr. 20 — 25.—
	2. Poogen — „ „ „ „	8 — 10.—
	3. Pöösas — „ „ „ „	3 — 5.—
	4. Puu — „ „ „ „	3 — 5.—
	5. Maja välisvaade „ „ „ „	5 — 10.—
	6. Toa seina ruutjalg „ „ „ „	15 snt. 20 snt.

Nimetatud hindadele on juure arvamata riide hind. Riideks on soovitav tarvitada pesuriidet, mille hinnaks on 54 snt. ars. Talutubade jaoks võib tarvitada kotiriidet, snt. 44 ars. — Dekoratsioonide ülesseadmiseks sõidab dekoraator soovikorral kohale, kusjuures sõidukulud tasutakse eraldi.

Seltsimajade sisemisi värvimisi ja ilustusi tehakse asjatundjate juhatusel maitserikkalt ja hästi. Tellimiste ja järelepärimistega pöörduda:

E. Haridusliit, Tallinnas Rataskaevu 22.

Koolimajad rahvamajadena.

E. Kubjas.

Maa oludes on meil suur puudus kohtadest, kus inimesed võiksid ühiselt koos käia omi kultuurilisi nõudeid rahuldamas. Tõsi küll, meil on maal võrdlemisi rohkesti seltsimaju, mis on ehitatud selle otstarbega, samuti täidavad neid ülesandeid mõningad muud hooned (koolid, vallamajad j. n. e.). Ometi peame konstateerima tõsiasja, et enamik sarnastest meie kooskäämiskohtadest ei vasta täiel määral oma otstarbele, et kooskäämiskohtade korraldamise suhtes valitseb meil täiel määral juhus, puudub kavakindlus, puuduvad juhtmõtted.

Missugustele nõuetele peab vastama rahva kooskäämiskoht maal? Meie ei hakka üles seadma ideaalnõudeid, vaid püüame sõnastada ainult need, mis meie oludes mitte liiga suurte aineliste jõupingutustega on teostatavad. Meil tuleb lähtuda tõsiasjast, et rahvas elab maal enamasti hõredalt, üksikute perede kaupa laiali. Üldiseks tarvituseks osutatud kooskäämiskoht vajab endale ringkonda inimesi, mis liiga väikene ei tohi olla, sest muidu nõuaks kooskäämiskoht enda asutamiseks ja ülevõlpidamiseks suuri ainelisi jõupingutusi. Teisest küljest aga ei tohi kooskäämiskoht olla kättesaamatu inimestele oma kauguse tõttu. Edasi asetame talle nõuded ruumide kodususe ja mugavuse suhtes. Sääb peavad leiduma kõige hädatarvilikumad vahendid haridustööks: raamatukogu, ajakirjanduse laud, õppevahendid, seltskondlikud mängud, mingi muusikariist jne. Lõppeks peab rahval võimalus olema teda talvel sagedamini, kui mitte iga päev, siis vähemalt 3 — 4 päeva nädalas õhtuti tarvitada.

Olemasolevate seltsimajade juures torkab meile silma nende piirkonna suur raadius. Erandeid arvamata võib keskmiselt julgesti arvestada kümne kilomeetriga, paljudes kohtades veel enamaga. On selge, et nii kauge maad tagant seltsimaja külastada saab ainult erakordsetel juhtudel, pidude ja muu niisuguse puhul. Kaugus, mis sagedamaks kokkutulemiseks enam-vähem kohane oleks, on maksimum viis kilomeetrit. Selle maa käivad inimesed talvisel ajal veel kuidagi ära kui kooskäämine küllaldast huvi pakub. Kuigi, nagu me teame, on leidunud üksikuid agaraid inimesi, kes on näiteks lauluharjutustele käinud veelgi kaugema maa tagant, ei saa me siin sellega arvestada, sest meile on tähtis, et võimalikult paljud inimesed kooskäämiskohta tarvitaksid. Ka on

olemas-olevate seltsimajade ehitusviis niisugune, et neid väga raske on korraldusteks kooskäämisteks mugavalt sisse seada. Olles ehitatud päämiselt pidude korraldamiseks, puuduvad neis enamaltjaolt tarvilikud vähemal kõrvalruumid. Suurte ruumide kütmine talvel teeb raskusi ja on kulukas.

Palju loomulikumat, rahvale kättesaadavate keskkohtadena tunduvad olevat koolid. Seepärast tuleks tõsiselt tõsta küsimus, kuidas neid selleks otstarbeks korraldada. Küsimust sellelt seisukohalt puudutades tuleb muidugi kõige tõsisemalt arvestada, et ei tekitataks raskusi koolide otsekooste ülesannete täitmisele. Meile näib aga, et neist raskustest on võimalik üle saada.

Vaatleme esmalt missuguseid paremsi on koolimajadel, kui me neid tarvitaksime rahvamajadena. Kõige päält kool on oma ringkonna rahvale kergesti kätte saadav. Rahvas on kooliga nii kui nii seotud, kuna sinna käivad ümbruskonna lapsed, sinna käivad ka lastevanemad koosolekuid pidamas. Ka korraldatakse sääb sagedasti mitmesuguseid harjutusi (laulu-, näite-, jne.), sest juhtideks on enamasti ikka õpetajad ja neile on suureks hõlbustusekski, kui tegelased nende juurde kokku käivad. Tekiks ka tihedam kontakt kodu ja kooli vahel, mille tarvidust alati on rõhutatud, eriti avaneks võimalus kooli endisi õpilasi kooliga rohkem siduda ja neile enda arendamise jätkamist soodustada.

Kursuste, loengute ja muude sarnaste ettevõtetete puhul on hää võimalus kasutada kooli õppeabinõusid.

Täiel määral seda kavatsust esialgu ilma vastavate ümberkorraldusteta ei saaks loomulikult teostada. Koolimajadel peaks olema selleks üks kuni kaks eriruumi, kuhu saaks paigutada lugemistoa, saaks paigutada tubased mängud ja muud iga päev tarvis minevad asjad. Nii ei oleks klassiruumi lihtsamatel kordadel tarvis. Muidugi ei pääse neist mööda suuremate koosolekute puhul. Pidude pidamiseks ei ole koolimaja küll sünnikoht, see jäägu seltsimajade eesõiguseks, koolimaja juurde koondugu vaikne sisemine enesearendamise töö.

Ühe kuni kahe ruumi juurdeehitamine on majanduslikult hulga kergem teostada, kui et selleks hoopis iseseisvat ehitust ja korraldust ette võtta, mis meid aineliselt meile üle jõu käies otstarbe seisukohalt siiski ei suudaks rahuldada. Meil koolimajade kõrvalruumide alal isegi oma teatud väike traditsioon ole-

mas endiste palvemajade või palvetubade näol. Kus seniste koolihoonete juures juurdeehitus tehniliselt vähegi läbiviidav, sinna tuleksid kõrvalruumid esimesel võimalusel ehitada. Mõnelgi pool saaks vastavad ruumid välja ehitada pööningu korral. Uusi koolimaju ehitades aga nähtagu tarvilikud ruumid juba ehitusplaanis ette, vähemalt edaspidi juurde ehitamiseks, kui miskipärast juba ühekorraga ei suudeta ehitada. Asja peaks

kaaluma ka Haridusministeerium, sest siin on vaja üldist alust ja ühiseid põhimõtteid. Asja teostamiseks peaksid kaasa aitama selt-sid ja kohalik seltskond.

Võttes enda pääle sel teel ka täiskasvanute edasiharimise võimaluse eest hoolitsemise, muutuks kool oma ümbruskonna haridusasutiseks selle sõna laiemas mõttes. Ka viimane hariduskongress avaldas selleks soovi vastavat resolutsiooni vastu võttes.

Karskuskasvatustöö noorte ridades.

Karskusaate propageerimine rahvas seas on aastakümneid kestnud, rida karskusseltse ja nende keskkoondeid on seda juhtinud. Ammugi on aga ka aru saadud, et karskustöö eduks mitte ainult täisealiste seas tegutseda ei tule, vaid et seda tööd juba noorte hulgas alata tuleb. Karskusõpetusest koolis, seotult teiste ainetega kui ka iseseisvalt, on räägitud ja kirjutatud juba vene valitsuse ajal Eestis, kuid erilist tähelepanu ja teostust hakkas see töö leidma Eesti Vabariigi aastail. Aasta kolme eest asutati E. õpetajate karskuskasvatustöö liit, kes oma ülesandeks võttis karskuskasvatustöö koolis. See oli samm edasi, tööd asusid juhtima tegelikud õpetajad-kasvatavad. Käesolev aasta viis selle töö veelgi laiemale alusele: kokkuleppel omavahel andis E. õp. karskuskasvatustöö terve karskuskasvatustöö Eesti Õpetajate Liidu kätte. Seega on terve organiseeritud õpetajaskond karskuskasvatustöö oma ülesannete hulka võtnud, mis muidugi ei või jääda mõjuta selle töö edule koolides. Samal ajal on tehtud kaugeulatuslise tähtsusega otsus koolitööd juhtivas keskkohas: uude algkooli õppekavva on võetud iseseisva aina kolb-lusõpetus, ja selles tähtsal kohal karskus-

õpetus ja -töö. Nii on ühelajal kaks üksteist mõjutavat otsust karskustöö suhtes koolides tehtud: kool on ametlikult kohustatud karskuskasvatustööd tegema ja organiseeritud õpetajaskond tervikuna on vabalt selle aatelise kohustuse — õpetada ja kasvatada karsket eluviisi juba õpilastes — enda peale võtnud.

Selleks tööks on E. Õpetajate Liit moodustanud suurema karskuskasvatustoimkonna, mille esimeheks dir. H. Roos, ja kutsunud ametisse karskuskasvatustöökirjanduse ja karskustegelase P. Kochtitsky. Töö võtetest jätkatakse ja süvendatakse esimeses järjekorras laste vaba tegutsemist õpetajate otsekohesel juhatusel n. n. lootusringides — laste isetegevust väljendavais organisatsioonides iga kooli juures. Peale karskuskasvatustöö reformi küsimuste teoreetilise ja praktilise arutluse õpitakse neis ringes veel, õpiringidena, üksikuid küsimusi põhjalikumalt, võetakse osa võistluskirjutistest jne. Töö juhtimiseks hakkab ilmuma E. Õp. Liidu väljaandel karskuskasvatustöö ajakiri „Lootusringi Juht.“ Lähemate ülesannete hulgas on veel ette nähtud õpetajate karskuspäeva korraldamine käesoleva aasta lõpul.

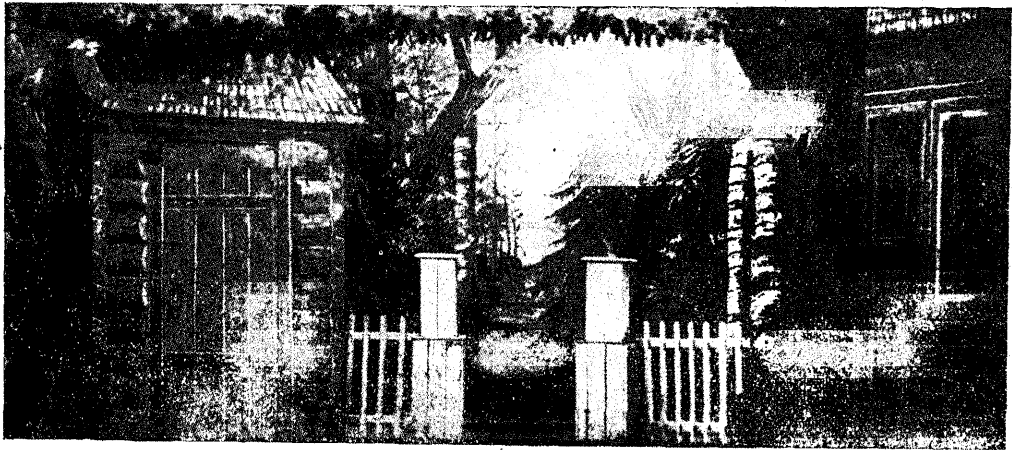

Tavei Muisu

Teatrikirjanduse keskladu

Tallinn, S. Karja tän. nr. 21

Telef. 1-98.

Haridusliidu dekoraatori hra M. Pärti poolt „Valga Seltskondliku Ühingu“ näitelavale tehtud metsamaastik ja majade välised nurgad.

Dekoratsioonidest maanäitelavadel.

Peaaegu kõik maal asuvad hariduslikud seltsid kasutavad näitemängu tegevusvahendina, kui mitte sihtide taotlemisel, siis kindlasti majanduslikkudel põhjustel. Igal tingimusel peaks aga ettekanne niisugune olema, mis vastab seltsi sihtidele ja kaasa aitab tema sihtide saavutamisele. Suureks takisuseks näidendite ettekandmisel on seltside enamuse juures äärmiselt viletsad näitelava sisseseaded. Kõnetamata lavamööblit, kardinat, vaipadest ja muust rekvisiidist, puuduvad tihtipeale isegi näiteseinad. Nende aset täidavad kuidagi moodi raamide peal tolgenud papiribad. Ja niisuguseid näiteseinu leidub isegi vanematel seltsidel, kellel juba aastakümnete eest oma majadki jõutud üles ehitada. Tuleb juhtumisi ette, kus metsa kujutamiseks igakord pead näitelavale koorma hagu vedama, mis dekoratsiooni vahetuse korral kitsast lava ruumist lõviosa endale võtab. Et niisuguse sisseseade juures mängijate pingutused kahvatuks jäävad, on kõigile arusaadav, sest tõstab ju hea ja korralik sisseseade õige tublisti näitlejate meeleolu ja enesetunnet, mis omakorda mõjumata ei jää ettekande ilmekusele ja seega kogu asja kordaminekule. Ei saa maa oludes nõuda, et iga näidendi jaoks uued dekoratsioonid valmistataks, kahe-kolme toa seinad ja vähemalt metsa dekoratsioon, mis võib kahelt poolt maalitud olla, peaks ikka igal seltsil

olema, kus näidendite ettekandmisega tege- mist tehakse. Kui siamaani dekoratsioonide muretsemise takistuseks paljudel seltsidel oli see asjaolu, et polnud kusagilt võimalik neid tellida ega ka dekoraatorit välja kutsuda, kelle töö headuse eest seltsid ette kindlustatud oleksid olnud, siis on nüüd haridusliidu ettevõttel see sundus kõrvaldatud: Liidu juure on asutatud dekoratsioonide valmistamise töökoda, mis töötab ettevalmistusega kunstniku dekoraatori juhatusel, kelle poolt juba on tehtud dekoratsioone enam kui paarikümne lava jaoks.

Dekoratsioonide tellimise puhul on soovitatav alati asjatundjatega enne läbi rääkida ja siis alles tööd alustada. On ette tulnud juhtumisi, kus töid asjatundmatult algatatud, pooled kulud tehtud ja siis alles kutsutakse Liidu dekoraator kohale. Iga viga pole aga võimalik igakord pärast enam muidu parandada, kui kõik algusest peale uuesti tehes. Et uutest kuludest hoiduda, siis lapitakse muidugi teada nii palju kui saab, aga kõige paremat tast enam ei saa.

Ilma korralikkude näiteseinteta pole läbiviidav hea mäng, sellepärast peaksid meie seltsid, kus näitelavad sisseseadete puudulikkuse all kannatavad, nende täiendamise peale tõsiselt rõhku panema.

V. V.

Avalikud rahvaraamatukogud ja iluline kasvatus.

Avalikul rahvaraamatukogul kui kasvatuslisel ja hariduslisel asutusel on laialdased ülesanded. Tema mõjuavalduse keskpunkti nähakse mõnikord ainuüksi selles, mis peitub raamatukaante vahel. Kuid raamatukogu kasvatusline ülesanne ei tohi piirduda milgi tingimusel ainult raamatu sisulise küljega, keelelise iluga. Välised ja kõrval-asjad avaldavad oma mõju isegi siis, kui raamatut ei loetagi. Nii on arhitektooniliselt, dekoratiivselt ja hügieeniliselt sobivail ruumel oma kasvatusline väärtus. Samuti on suureks tõmbejõuks raamatukogule koguhoidja delikaatsus ja asjatundmine, kuna raamatu ilus välimus — korralik, puhas kõide avaldab oma kasvavatavat mõju ka väljaspool raamatukogu nende juures, kellel raamatuga nii või teisiti kokkupuutumist.

Nii mõnigi kord ei arvestata kohaga, kuhu paigutada raamatukogu kapp, see rahva kallivara ait, — kas kuhugi poolpimedasse ja külma koridori, nurka, erasiku mägja või erilisse otstarbekohasesse ruumi. Kõigel sellel on määratu mõju lugejaile kasvatusliselt ja poolehoiu seisukohalt kogu vastu.

Erilist rõhku tuleks panna aga raamatu välimusele, puhtale ja korralikule kõitele. Sellel alal patustatakse palju. Kuna siin tegemist on ilu- ja puhtuse-küsimusega, peaks seda puhtpedagoogiliselt tõsisemalt võetama.

Ilulise kasvatusse nõue on jäänud meil seni kahesilma vahele, varju. Koolideski rõhutatakse rohkem mõistuslist, kõlblist, jne. kasvatust. Igasugused päevad, kongressid ja nädalad on möödunud meil mitmesuguste muude tähtede all, nagu seda on haridus, kirjandus, eetika, rahvus, tervishoid, kirik, kokkuvõtteid, kala jne. Esteetiline külg jätab meil paljusid asjus, toiminguis ja vaateis palju soovida, sest teda on vähe arendatud: korraldust ja kasimatust võime näha kõikjal. Peosaali põrand pärast peo lõppu annab muuseas kõige erapooletuma tunnistuse seltskonna ilulisest arengust ja puhtuse armastusest. Paberossiotsad ja -karbid, tikuotsad ja -toosid, kompveki-paberid, millega põrand üle külvatud, on meie kasvatusse kurvad tulemused.

Iga asutus peab jõudumööda kaasa aitama ilulise kasvatusse, olgu see ühistegeline asutus, hariduseselts, vallamaja või avalik rahvaraamatukogu.

Olgu siin muuseas juhtida tähelepanu puhtale raamatule ja korralikule välimusele.

Av. raamatukogu hoidjad peaksid väga arvestama nimetatud kahe asjaoluga.

On kogusid, kus palju lagunenuid ja kõitmata raamatuid. Mõned neist seisavad pikemat aega pooleli kõidetud, taku koonlad lipnevad nende küljes. Mõnel pool ollakse nii „praktilised“, et kasutatakse raamatu kõiteks joontega vihkude lehti, mille üks külg isegi täis kirjutatud! Kõitjaiks on sagedasti 4. kl. algkooli õpilased, kellele käib see töö üle jõu. Võib ette arvata, missugust kasvatuslist mõju võib avaldada mõnikord säärane kõide lugejale. On vahel valus vaadata uusi raamatuid, mis nii halastamatult kõitega rikutud! Õpilane, kel pole vastavat vilumust, ei ole rahvaraamatukogu raamatukõitja. Raamatukõitmine nõuab suurt oskust ja asjatundmist. Kõide olgu tugev ja peab vastama algelisemailegi ilulistele nõuetele, vastasel korral labastab ja haavab ta vähegi nõudliku lugeja ilutunnet. On ju ebapedagoogiline anda õpilasile ülejõu käivat tööd, mida nad ei suuda sooritada rahuldavalt. Seepärast ei tohiks rikkuda õpilasi ega raamatuid labastava tööga.

Raamatukogu varustamine peab sündima ettenähtud eelarve piirides nii, et kõik muretsetud raamatud saaksid kohe ja korraliku kõite. On lubamatu kõike raamatukogu toetust ainult raamatute soetamiseks tarvitada.

Aidake kaasa, kel nägijat-silma ja ilulist instinkti, meie raamatukogu välisele ilule ja korralikkusele. Riputagem raamatukogu ruumi vastava sisuga plakaate, kõnelegem sellest rohkem!

See küsimus tuleks võtta av. raamatukogu juhatustel kohtadel kaalumisele, revideerimisele. Jälgides raamatu sisumõju, tuleks silmas pidada ka raamatukogu ja raamatu välist mõju ilu ja puhtuse suhtes. Tuleb kaasa aidata ka väliste asjadega ilulisele kasvatussele, äratades rõõmu tundma kõigest, mis puhas ja ilus, pidama lugu ja armastama ilu ja puhtust, sest puhtus on parim ilu.

Kus rahaline külg lubab, muretsetagu raamatukogusse puhtkirjanduse kõrval kunstialbumeid, kunst-mappe, kunsti-ajakirju. Kunstiväärtusliste piltide (reproduktioonide) vaatlemine kuulub samuti lugejaskonna ülesannete hulka nagu kirjanduse lugeminegi, kuna kunstimuseumid ja kunstinäitused on vähesetele kättesaadavad.

K-r.

Kuidas ilukirjanduse kaudu ennast tundma õpitakse?

„Parema meelega kui raamatuist, õpin ma elust enesest,“ lausuvad paljud.

Kuidas see siis on?

Kas raamatud ei ole elukogemused?

On, kindlasti.

Inimesele võib sama tähtis olla mõnesse raamatusse süvenemine, kui teatava inimesega ühendusse sattumine. Paljudele on raamat olnud isegi palju võimsamaks elukogemuseks, kui miski muu.

Ning kõigi muude kogemustega võrreldes on raamatul muu hulgas üks otse erakorraliselt suur väärtus: tema abiga jõutakse kõige kiiremini ning kõige paremini iseene tundmisele.

Teatavasti õpetavad kõik muudki elukogemused meid iseene tundmisele. Ei saa ju meie igavesti iseenesega olla, märkamata enestes ühte ja teist, vigu, häid külgi, igasuguseid omadusi.

Kuid ometi on meie tähelepanu selles suhtes imestamisväärt väike.

Oleme enestele liig lähedal, ei näe pilti iseenesest tervikuna. Näeme korraga ainult mõnda teatavat omadust, head või halba, ning liialdame seda meie teiste omaduste kulul. Nii ei saa meie enestest mingit usaldusväärsemat käsitust.

Ja siin astubki kirjandus meile appi.

Kui hakkame kirjandust lugema, siis märkame varsti, et peaaegu igas kirjas leidub osakene meist enestest. Ikka ja ikka jälle leiame raamatuist oma enese mõtteid, tundeid, omadusi. Meile paistab, nagu oleksime killukestena otse laiali pillatud kogu maailma kirjandusse.

See on valdav kogemus meile. Ühe raamatu kangelane on üksik, süngemeelne — otse samasugune nagu meiegi. Teises raamatus puutume kokku tegelasega, kellel on samasugused kodused olud ja raskused nagu meilgi, kuigi varemalt arvasime, et seesuguseid ei leidu kellelgi muul maailmas kui ainult meil. Kolmas raamat jutustab enesetunde-võitlusest, midagi tunneme oma eneste kogemustest jälle liigagi hästi.

Ja niiviisi leiame — oma imestuseks ja rõõmuks — et maailmakirjandus kujutab meie elu, meie tundeid, meie omadusi.

Ning kui raamatus kohtame selle või teise tundega, selle või teise omadusega, siis vaatleme seda koguni teistviisi, kui sama omadusega elus kokku puutudes. Meie ei ole sellele enam nii lähedal. Vaatleme seda teatavast kaugusest ning — raamatu kirju-

taja silmaga. Näeme, kuidas see võib paista teiste poolt nähtuna.

Näiteks see üksiklus ja süngemeelsus. Keegi on seda seniajani pidanud õnnetuseks, oma suureks ja traagiliseks saatuseks. Ning nüüd loeb ta inimesest, kes on sama saatuse osaline, kes vaatab maailma peale samalt seisukohalt kui temagi. Kuid lugedes märkab ta vähehaaval, et ta on nõrgem kui tema mehine ja tüse seltsiline, kes peab oma kohuseks naeratada isegi keset kõige suuremaid raskusi. Ja nii selgub talle, et tema süngemeelsus polegi niisugune traagika, nagu ta enne kujutanud, vaid ainult arenemata tundemärk. See teadmine äratav teda nagu uuele elule. Ta haarab nagu kinni iseenesest ning hakkab end „ümber töötama“ uute omandatud ideede kohaselt.

Teisele öeldakse, et ta on umbne, kinnine iseloom, kellel puudub igasugune nähtav mõju oma ümbrusele. Kirjanduses näeb ta aga sagedasti seesuguseid iseloome ning leiab, et jõud, teguvõim ja mõju võivad seesuguselt põhjalt sigineda sama hästi, nagu väliselt lubavamanagi paistvalt pinnalt. Ja nii õpib ta sealt, et ei tarvitse ennast arvustada sugugi selle järgi, missuguselt hindab teda ümbruskond, vaid et väärtuse mõõdupuuks on enese arendamine ning kasvamine.

Palju teisigi seesuguseid tähtsaid asju leitakse just kirjanduse abil. Võitlusi ja enesetunde-vaevasid leiad ka raamatuist, kuid uues valguses, nii et hakkad neid paremini mõistma ja nägema, kuidas võimalik on neist vabaneda ja ennast parandada. Samuti tabad raamatus oma parimaid unistusi ja püüdeid ning näed, et neile vastab võimas tõelisus.

Lugejale hakkab tunduma, nagu oleks terve ilmakirjandus kirjutatud just tema jaoks ja tema toetamiseks. Ta saab tema parimaks sõbraks. Mõistab teda sügavamini, kui on mõistnud keegi muu, näitab talle õiget enesekujutust, mida varemalt pole näinud veel kunagi. See paljastab tema jõu, avab tema võimalused ja sütitab teda selle kaudu palju rõõmsamale tegevusele.

Nii mõjub vaimukas ja väärtusline kirjandus.

Muidugi leiab lugeja iseennast ka vähemväärtulisest kirjandusest. Leiab oma häid ja halbu omadusi, mõtteid, tundeid. Kuid ei leia seda võimsat sõpra, kes kihutaks teda kaunimatele jõupingutustele ja saavutustele.

Kui hakatakse märkama, et lugeja rahuldub ainult kergesisulise lugemisega, ainult ajaviiteks, siis on see juba märgiks, et ta on loobunud võitlusest ja võidulootustest.

Sest kergesisuline kirjandus uinutab lugeja lõpuks magama. Ta ei näita sellele oma tõelist mina, vaid pakub ainult pealiskaudse kujutuse, mis ei suuda äratada miskit jõudu, miskit edasijõudmise taht.

Ja niiviisi võib siis iga lugeja arenemist ning arenemisvõimet arvustada selle järgi, missuguseid raamatuid ta armastab ja otsib.

Muidugi loeb igaüks ka ajaviitekirjandust, eriti noorena. Kui teda samal ajal suudetakse ühenduses pidada ka „suure“ kirjandusega, siis langeb ülearune ajaviitelugemine viimaks iseenesest. Ajaviiteraamatuis olevad kujud hakkavad talle paistma järjest võõramatena, järjest huvivähesematena, ja lugeja hakkab ikka sagedamini otsima tõelisemat enesekujutust, elava, areneva inimese kuju, mis sädeleb jõudu jagavana suures kirjanduses.

Kersti Bergrothi järgi T.

Mispärast ostsite selle raamatu?

Lääne-Euroopa kirjastajad ja raamatukauplejad tunnevad elavat huvi nende põhjuste vastu, mis viisid ostja teatud raamatu omandamisele. Sest niihästi ühele kui ka teisele on väga tähtis teada mitte ainult sisemised põhjused, vaid ka välimised tõuked, mis viisid ostja teatud raamatu omandamisele. Põhjuste lähem tundma-õppimine annab paremaid võimalusi raamatukaupluse ja kirjastuse tegevuse juhtimiseks.

Sellest küljest on väga huvitav Herder ja Ko poolt korraldatud ankeet, mille tulemustest H. Kliemann ajakirjas „Die Reklame“ ülevaate annab.

Ankeetleht, mis ostjatele välja jagati, sisaldas järgmisi küsimusi: 1) mis tõmbas teie tähelepanu ostetud raamatule: a) sõbra või raamatukaupmehe isiklik soovitus, b) ajalehe, ajakirja informatsioon, c) vaateaken, d) kuulutus teise raamatu kaanel, e) lendleht, f) eriline jõulukirjanduse nimestik, 2) kas tundsitate teie enne selle kirjaniku teoseid ja ostsite siis sellepärast selle teosed?

Vastuseid saadi 796. Neis oli tähendatud üldse 1078 põhjust, mispärast teatud raamat osteti. Kokkuvõttes olid põhjused järgmised:

Kuulutused ajalehtedes	22 juhul ehk	2,04%
— „ — ajakirjades	78 „ „	7,23 „
— „ — teiste raamatute kaantel	15 „ „	1,40 „
Kuulutused teiste kirjastuste nimestikkudes	10 „ „	0,92 „
Kuulutused oma kirjastuse nimestikkudes	41 „ „	3,80 „

Vaateaknale väljapanek	74 juhul ehk	6,86 „
Raamatute väljapanek näitusel	12 „ „	1,11 „
Arvustused ajalehtedes	157 „ „	14,55 „
— „ — ajakirjades	190 „ „	17,62 „
Raamatukaupmehe soovitus	89 „ „	8,25 „
Tuttavate soovitus	79 „ „	7,32 „
Kursuste lektorite soovitus	15 „ „	1,40 „
Vanemate ja kasvatajate soovitus	54 „ „	5,00 „
Fõljetoonid ja seletused ajakirjanduses	57 „ „	5,3 „
Annetused ilma soovi küsimata	8 „ „	0,74 „
Huvi raamatu vastu	15 „ „	1,40 „
„ kirjaniku „	73 „ „	6,70 „
Raamatukaupmeeste lendlehed	41 „ „	3,80 „
Ajalehtede ja ajakirjade vahele pandud lendlehed	23 „ „	2,13 „
Laialisäadetud nimestikud	26 „ „	2,42 „
	1078 juhust	100%

Nagu neist andmetest näha, seisab arvustuse ajakirjanduses nende põhjuste hulgas, mis raamatu omandamisele viisid, esimesel kohal, andes kogusummas 32,18%.

Oleks väga huvitav, kui ka meil katsutaks põhjusi selgitada, mis raamatu omandamisele viisid. Siis selguks, milline propaganda vahend oleks kõige kohasem meie oludes.

Ahe.

Näidendite võistlus.

Käesolevaga kuulutab Eesti Haridusliit välja näidendite võistluse, mille ülesandeks on peamiselt meie maa näitelavade rahuldamine neile kõigiti sobivate algupäraste näidenditega. Vastavalt sellele palub Liit kirjanikke arvestada meie keskmiste või paremate maa näitelavade tehniliste võimetega, ühtlasi ka sellega, et võistlustele saadetavad näendid arendaksid oma üldsihis meie maa- ja rahvaelu loomingu positiivset suuna.

Võistlusele saadetavad tööd tulevad adresseerida E. Haridusliidule Tallinnas, Rataskaevu 22. Tööd tulevad esitada märgusõna all ja juure lisada sama märgusõna kandvas ümbrikus autori nimi ja aadress. Tööde vastuvõtmise viimaseks tähtpäevaks on 1. august 1929. a.

Läbivaatamisele ja hindamisele tulevad ainult selgesti käsitsi või masinal kirjutatud käsikirjad ja mis ei ole veel paljundamise või ettekande teel avalikkusele tuttavaks saanud. Vastasel korral saadetakse käsikirjad ümbrikus leiduval aadressil autorile tagasi.

Kolmele võistlusel paremaks tunnustatud näidendile maksetakse auhindadeks 1750 krooni; I. auhinnaks 1000 kr., II. auhinnaks 500 kr. ja III. auhinnaks 250 krooni. Jury võib oma äranägemisel jätta mõne auhinna välja andmata või E. Haridusliidu juhatuse nõusolekul täiendavalt auhindu määrata.

Auhinnakomisjoni koosseis avaldatakse hiljemalt kolm kuud enne käsikirjade vastuvõtmise lõpp-tähtpäeva.

E. Haridusliidule jääb õigus kirjastada auhinnatud näidendite esimest trükki 20% autori honoraariga.

Auhinnatud tööde autorid on kohustatud lubama oma näidendeid maal ettekanneks mitte üle 5 krooni honoraari eest ettekande pealt.

Auhinna-komisjon avaldab oma otsuse hiljemalt kahe kuu jooksul arvates käsikirjade sisseandmise viimasest tähtpäevast. Enne seda tähtaega ei pea Liit võistlusest osavõtjatega mingit kirjavahetust peale käsikirjade tagasisaatmise.

Eesti Haridusliit.

Vadi muusika-lauluselts „Metsakaja“ 25 aastane.

17. juunil käesoleval aastal pühitses Vadi m. l. selts „Metsakaja“ oma 25 aastase tegevuse juubelit. See püha kujunes vadilastele suureks sündmuseks, sest ühtlasi oli seltsimaja avamine. Asutatud kitsastes oludes 1903, on selts ajajooksul arenenud, iseäranis viimase 11 aasta jooksul kohaliku koolijuhataja J. Paljaku juhatusel. Praegu on seltsil nägus maja, korralik pasunakoor, laulukoor ja raamatukogu. Saades üle majaehituse raskustest, asutakse õpiringide organiseerimisele ja kursuste korraldamisele. Omas kooliringkonnas on selts ainukene organisatsioon ja töötab mitte ainult muusikalisel, vaid ka üldhariduslisel alal. Seltsimaja ehitati 5 aasta jooksul täiesti ilma võlgadeta. Tegelasakonnal on olnud palju vaeva ja eneseohverdust. Juubelipühaks olid kokkukutsutud kõik elusolevad seltsi asutamisaegsed lauljad. Näd esinesid tolaeagsete lauludega. See oli neile unustamatu haruldane koosviibimine. Juubeli puhul kirjastati ka juubeli-album,

Selts on Haridusliidu ja Lauljate Liidu liige. Võttis osa VIII. ja IX. üldlaulupeost,

„Metsakaja“ tegelased ühes 1903 a. asutatud laulukoori liigetega.

samuti Tartumaa laulupeost. Jõudu „Metsakajale“ tema juubeli puhul edaspidiseks tegevuseks valgusenäitaja osas!

Kui palju ilmub trükiteoseid riikides.

Kujuka näite sellest, kui palju ilmub riikides trükiteoseid, annab alltoodud tabel, millest ühtlasi selgub, et 1925 ja 1926 aastal suuremas osas loetelus toodud riikides kirjastuse kriis on valitsenud ja selle järel-dusel 1926 aastal mõnes riigis tuntavalt vähem kirjastatud:

	1925 a.	1926 a.	Rohkem + Vähem—
Saksamaa	31595	30064	—1531
Venemaa		24772	
Prantsusmaa	15034	11095	—3939
Inglismaa	13202	12799	— 403
Ühisriigid	9574	9925	+ 351

	1925 a.	1926 a.	Rohkem + Vähem—
Hollandi	6332	6047	— 285
Itaalia	5804	5873	+ 69
Tsheho-Slovakkia	4762	5162	+ 400
Taani	3753	3270	— 483
Hispaania	3301	2268	— 763
Rootsi	3114	2744	— 370
Ungari	2772	3828	+1056
Bulgaria	2558	2760	+ 202
Portugaalia	2201	1820	— 391
Schveits	1748	1823	+ 75
Norra	1228	1204	— 24

Ahe

Valguspildid.

(udupildid)

Eesti Haridusliit võtab valguspiltide tellimisi vastu järgmiste hindadega:
 vähemalt 5 seeriat ühest ainest à 65 senti iga pilt
 „ 3 „ „ „ à 70 „ „ „
 Üksikud seeriad à 1 kroon „ „
 ja sellele järgnevad seeriad à 65 senti iga pilt.

Ühtlasi soovitame alljärgnevaid seeriaid ühes populaarteadusliste loengute jaoks val-mistatud teksti raamatutega:

Eestimaa — S. Sütt	151 pilti	Kr. 124.—
Eesti Vabadussõda — K. Kesa	130 „ „	112.—
Eesti Kujutav kunst I.	100 „ „	82.—
„ „ II.	100 „ „	82.—
(pildid kog. M. Pukits, tekst R. Kango-Pool)		
Eesti kirjandus — A. Jürgenstein	100 „ „	82.—
Looduslugu — G. Reial	155 „ „	127.—
Välisilmajaod — D. Koppel	200 „ „	164.—
Euroopa — S. Sütt	200 „ „	164.—
Kosmograafia — A. Raudsepp	150 „ „	123.—
Raamatu ja kirja areng F. Puksov.	100 „ „	82.—

ilma seletava tekstita:

Põllumajandus — E. Saar	395 „ „	300.—
Kreutzvald - Jannsen - Koidula Akad. Kirj. Selts	30 „ „	24.—

Piltide tellimise puhul tuleb tasuda pool piltide hinnast ja teine pool piltide kätte-saamisel.

Tellimised täidetakse 10 — 30 päeva jooksul.

Liikmekaardid.

Valmistrükitud liikmekaardid:
 Posikaardi kartongil 100 kaarti 1 kr.
 Paremat sorti valgel kartongil
 100 kaartil 1 kr. 50 snt.
 Saadaval E. Haridusliidus

Pidu piletid

Hariduslised seltsid võivad
 osta pidu pileteid
 E. Haridusliidult—
 à 12 senti raamat (50 piletit).

Haridusnädalate korraldamisest.

E. Vender.

Vabaharidustöö ettevõtete teostamine sünnib peaaegu kogu ilmas seltskonna poolt vabatahtlikult loodud organisatsioonide kaudu. Samuti sünnib see meilgi. On asutatud ligi poolteisttuhat organisatsiooni, kelle ülesandeks vabaharidustöö korraldus väga mitmesugusel kujul. Pealiskaudsel vaatlemisel paistabki, nagu oleks seega asi meil täitsa korras vabaharidustöö alal. Küsimusele lähemale asudes näeme aga terve rea asju, mis kohendamist vajavad.

Haridusnädala eesmärgiks on esijoones vabaharidustöö tarviduse selgitamine ja praktilise nõu andmine, kuidas seda teha. Sellega ühes ka tarviliku seltsidevõrgu arendamine.

Nagu nende eesmärk kahesugune on, samuti on ka nende koosolekute kava koosseisv kahest osast. Esimeseks ülevaade vabaharidustöö korraldustest mujal ilmas ja selle järele meie töö võimalikkude oludega tutvustamine ning teiseks puht praktiline kava valmistamine selle kohta, mis kuski teha võiks ja saaks. Sellele vastavalt ongi siis soovitatav, et iga haridusnädala koosolekul vähemalt kaks kõnelejat esineks. Väljasttulnu valgustab üldseisukohti ja kohalik lektor, andes ülevaate kohalikkudest oludest, algatab siis ka läbi-rääkimisi kohapealse töökava asjus.

Väljast tulnud kõneleja puudutab oma kõnes järgmisi küsimusi, kohalikkude olude järele ühele või teisele rohkem tähelepanu pöörates: *Hariduse tähtsus ja tarvidus; vabaharidustöö osa üldises haridustöös; vabaharidustööd korraldavad organisatsioonid ja nende võrk; vabaharidustöö vahendid*

ja nende kasutamine, nagu raamatukogude asutamine ja korraldamine, eneseharimine raamatute abil kodus, raamatute muretsemine üksikult ja ühiselt (lugejateringid), raamatukogu kasutamise propaganda, õpiringide asutamine ja tegevus nendes, kursuste, loengute ja kõnede korraldamine ning lektorite saamise võimalused, õppereisid, maarahvaülikoolid j. n. e.

Mis tuleb koha peal teha haridusnädala ettevalmistuseks.

Kui haridusnädala kõneleja kohale sõites ainult üldistest põhimõtetest kõneleb, ilma et sellest kuidagi kohalikkudele oludele vastavat ja tarvilikku saaks esiplaanile tõsta ja eriti rõhutada, jääb mõnigi kord see, mis kõige tähtsam oleks, teiste varju. Ka on tarvilik võimalusi, olusid ja tegelasi arvesse võttes, välja töötada praktilised ettepanekud ja nende teostajad leida.

Et seda teha, peab olema juba aegsasti selgitatud, missugused organisatsioonid selles piirkonnas töötavad; mis on nende päämisteks tegevusvahenditeks; kuid võrra tagajärjerikkalt kasutatakse neid tegevusvahendeid; missugused puudused on sellise tegevuses, kuidas areneb haridusliste seltside omavaheline koostöö ja koostöö majandusliste organisatsioonidega; kas on ja kuidas töötab laulukoor, muusikakoor, näiteseltskond, õpiring, spordiring; kas on raamatukogu ja kuidas see on korraldatud; kas on peetud kursusi ja missuguseid ning milliste tagajärgedega; missuguste ainete vastu erilist huvi tunti.

KOIK

Eestis omariikluse kestel
ilmunud vabaharidustöö

käsiraamatud

ja nimelt:	<i>Faguet</i> — Kuidas lugeda.	Kr. 1.50
	<i>Kubjas</i> — Õpiringid.	„ —.75
	<i>Richardson</i> — Raamatute valikust.	„ 1.—
	<i>Smiles</i> — Läbikäimisest raamatutega. . . .	„ —.25
		Kokku Kr. 3.50

väärtuses, missuguseid on endastmõistetavalt kohustatud kõik kooli- ja rahvaraamatukogude juhatajad juba enne teiste raamatute kogusse hankimist muretsema — on ilmunud ainuüksi „Sõnavara“ kirjastuse väljaandel, kus ka suurem valik raamatukogukohastest raamatutest ja rakendustarbetest.

Tellimised adresseerida lihtsalt: „Sõnavarale“ — Tartu.

Kohalik kõneleja.

Enne praktiliste ettepanekute tegemist koosolekule on tarvilik, et eelpool nime-
tatute ja teiste kohapeal tarvitavate vaba-
haridustöö vahendite kasutamise kohta
koosolijatel selge pilt oleks, siis saab ka
tulevikukavatsusi tehes neid just koha-
likkude nõuete kohaselt teha. Sellepärast
on tarvilik ja hea, et peale välise kõneleja
igal pool veel koha pealt üks

kohalik kõneleja,

leitakse, kes siis neid küsimusi, mis väl-
jast tulnud kõneleja rohkem üldistelt seis-
kohtadelt välja minnes käsitab, just koha-
likkude nõuete kohaselt ja kohalikkude
andmete abil vaatluste alla võtab.

Kohalik kõneleja võib valida oma kõne
teemiks vastavalt võimalustele ja huvidele ka
üksikuid põhimõttelisi küsimusi vabahari-
dustöö alalt.

Koosoleku elustamine.

Kuna haridusnädala üheks eesmärgiks
on ka neid vabaharidustööle kaasa tõm-
mata, kes seni hariliku töö juurest eemal
on seisnud, siis on väga soovitatav, et hari-
dusnädala koosolekut igatpidi elavaks ja
hääd muljet jätvaks katsutakse muuta.
Selleks on kõige paremaks ja suuremalt
jaolt igal pool kättesaadavaks abinõuks laulu
ja muusikakoori esinemine ning deklama-
atsioon. Viimane võib muidugi koosolekule
vastava sisuline olla. Peale nende on väga
hää abinõu, kus see vähegi teostatav, kõ-
nede selgituseks valguspiltide kasutamine.
Kus aparaadid olemas, seal tuleb mui-
dugi ainult piltide eest hoolitseda. Kus
aga ka aparaadid puuduvad, seal tuleks
väljast sõitvatel kõnelejatel katsuda apa-
raadid ja pildid kaasa võtta.

Ka diagrammide ja igasuguste karto-
grammide kasutamist ei tohi silmade vahele
jätta. Tihti peale saab neid kohalikkude
andmete varal õige huvitavaid kokku seada.

Reklaam.

Reklaami peale panevad meie haridus-
lised seltsid võimatul kombel vähe rõhku.
Koosolekute teatavaks tegemise puudulik-
kuse pärast kannatavad nad ka alati osa-
võtjate puuduse all. Mitte igakord ei olene
loid osavõtmine koosolekust rahvast ega
kõnelejast, vaid just sellest, et rahvas pole
seltsi ettevõttest midagi kuulda saanud.
On küllalt juhtumisi, kus koosolekust ühe
kuni kahe veerand-lehelise paberile hari-

liku käekirjaga kirjutatud kuulutuse välja
panemisega teada antakse. Sellest on
ikkagi vähe. Vähemalt 15-20 kuulutust
tuleb ikka käidavamatesse kohtadesse ja
poodidesse ning asutustesse üles panna.
Ja koolide töötamise ajal peaks igal pool
võimalus olema laste kaudu hariduslisest
koosolekust kodudesse teateid saata.

Koosoleku tulemused.

Töö tulemustena peaks igal pool ikka
midagi konkreetset olema. Kuigi üksiku
koosoleku tulemuseks ei saa olla palju
muud, kui mõne küsimuse selgitamine ja
tarvilikuks tunnistatud ettevõtete algata-
mine, siis peame ka asja algatusegi juures
nii toimima, et need ettevõtted tööpoolest
käima lähevad, olgu see siis kursuse
korraldamine, raamatukogu täiendamine
või õpiringi asutamine.

Sellepärast on väga soovitatav, et koha-
pealsed korraldajad vähemalt järgmisi
vahendeid kaaluksid ja kohapealsete juhti-
vamate tegelastega juba ette nõu peaksid,
missugust nendest kasutamisele võtta.

Kursused.

Kuigi kursuste ja loengute otsekohene
ülesanne on teadmiste pakkumine, on nad
ka ühtlasi huviäratajateks ja algatajateks
enesearendamisele.

Elava sõnaga on kõige kergem üksi-
kuid küsimisi inimestele selgeks teha,
eriti neile, kelle juure trükitud sõnaga
kuidagi ei pääse. Samuti on uuenduste
läbiviimisel alati selgitustöö tarvilik.

Igale kursusele ja loengule peaks aga
järgnema osavõtjate enesearendamine roh-
kem kättesaadavate abinõudega, nagu seda
on raamatukogud, õpingid ja õpireisid.

Raamatukogud.

Meil on teostamisel avalikkude raamatu-
kogude seaduse alusel avalikkude raamatu-
kogude võrk. Seaduse järele on see
omavalitsustele ülesandeks tehtud. Nende
kohustused, mis seaduse järele sunduslikud,
on aga nii väikesed, et sellega korralikke
ja kõiki nõudeid rahuldada suutvaid kogusid
uui pea organiseerida ei saa. Siin peab
seltskond appi astuma. Tarvis on õhutada
mõtet, et omavalitsused vabalt suuremaid
kohustusi enda peale võtaksid ja ka selts-
konda ennast raamatukogule toetamisele
organiseerida. Vähema tähtsusega ei ole

Komöödia „Laenatud naine“ ettekanne Haridusliidu dekoraatori poolt sisseseatud näitelaval Aegna saarel.

Haridusliidu dekoraator hra M. Pärt dekoratsioonide maalimas.

ka lugejaskonna organiseerimine raamatukogude tarvitamisele.

Õpiringid.

Üksikult raamatute abil enese arendamine on tublit tahtejõudu nõudev töö. Palju kergemini läheb asi siis, kui koonduvad väikestesse ühingutesse — õpiringidesse, mis haridussihiliste seltside osakondadena töötada võivad.

Tihti saavutatakse üheskoos töötamisel ilma mingisuguseid raskusi aimamata tagajärgi, millestena jõudmine üksikult töötades õige suurt jõupingutust oleks nõudnud.

Õpireisid.

„Oma silm on kuningas“ ütleb vanasõna. Samuti on see sõna makev enesearendajate kohta. Mis silmaga võimalik näha olnud, see juba nii pea ei unune. Võib ju õpireisi väga mitmesuguseid korraldada. Ajaloolisi, maadeteaduslisi, põllumajandusliku huvireise ilusamatesse ja tähtsamatesse kohtadesse j.n.e.

Pidud.

Pidude korraldamine on meie seltside juures olnud väljapaistvamaks tegevusharuks. Tulemustes võib aga väga tihti kahelda. Kuna pidude pidamine eriti seal etendavate näitemängude kaudu võib olla tõsiseks teguriks vabaharidustöö alal, siis ei ole üleliigne haridusnädala puhul teid otsida ka nende paremaks korralduseks.

Seltside töö korraldus.

Kuna meil seltse võrdlemisi palju on, siis peame ka nende tööjaotuse ja otstarbekohase korralduse eest hoolt kandma, et need võimalikult suurt vilja kannaks. Tihti tööiavad ühes ja samas tegevuspiir-

konnas mitu samasihilist seltsi — tuleb asjata jõudude killunemine. Teisel puuduvad ühe või teise asja teostamiseks vastavad organisatsioonid. Et õige ja otstarbekohane ettevõtete organiseerimine töö tulemuste peale mõju avaldamata ei jäta, siis on haridusnädalate puhul ka seda küsimust soovitatav selgitada, kelle kaudu ja kuidas kõige paremini edeneda võiks teatavas ringkonnas.

Ülemal nimetatud asjade juures tuleks iga ühe juures selgitada, mis sel alal juba tehtud on, mis seal veel teha tarvis ja mis võimalik teha oleks.

Otsuste teostamine.

Kui siis haridusnädala puhul peetava koosoleku poolt mingisuguseid soovivaldusi esitatakse, ja koosolek midagi tarvilikuks peab, siis on hää seda ikka koosoleku poolt resolutsioonina vastu võtta. Resolutsioonide vastu võtmisel tuleb muidugi seda tõsiselt kaaluda, kas vastuvõetavad otsused ka ühtlasi teostatavad on. Muidu muutuvad nad ainult ilusateks fraasideks ja jäävad aktidesse „mälestuseks tulevastele põlvedele“. Parema vähem asju ette võtta ja siis need ka kindlasti läbi viia, kui ainult suurte kavade harutamise aega viita ning mitte midagi teha.

Kui koosolekul mingisuguseid otsusi vastuvõetakse, siis tuleb ka nende teostajaid leida. Kui otsuste teostamist kellelegi kohustavaks ei tehta, siis jääb ta suuremalt jaolt alati „õhku rippuma“ ning selle elluviimise eest ei hoolitse keegi.

Ringkondades, kus juba mitmesugused kultuur-hariduslised ja majanduslised organisatsioonid olemas on, tuleb koosolekul vastu võetud otsuste teostamine nende peale panna. Kui see aga mõnel põhjusel kui-

dagi võimalik ei ole või vastavad organisatsioonid täitsa puuduvad, siis alles tuleb uute organisatsioonide asutamise võimalusi kaaluda. Meie praeguse organisatsioonide rohkuse juures tuleb iga uue seltsi asutamist enne tõsiselt kaaluda, kas saab see ka elujõuline olema, enne kui seltsi asutamise peale välja minnakse. Organisatsioonide puudumisel on kõige soovitam haridusnädala koosolekul mõneliikmeline

toimikond

valida, kes siis koosoleku otsuste ja vastavate seaduste kohaselt asju ajama või seltsi organiseerimisele asub.

Mida põhjalikum on eeltöö koosolekuks, seda suuremad tulemused.

Soovitav kirjandus.

Koosolekute ettevalmistajatele ja kõnelejatele on soovitatav järgmise kirjandusega tutvuneda:

1. E. Haridusliidu ajakiri „Vabaharidustöö“
2. E. Kubjase „Õpiringid“
3. H. Anso „Õppereisid“
4. A. Sibul „Raamatukoguhoidja käsiraam.“
5. Faguet „Kuidas lugeda“
6. Richardson „Raamatute valikust“
7. Ajakiri „Raamatukogu“

Haridusliidu liikmeks vastuvõetud seltsid.

L i s a „Vabaharidustöö“ № I ilmunud nimekirjale.

Liikmeks vastu võetud 30. XI 1927.

257. Kõpu Haridusselts.
258. Alatskivi Noorsoo Kasvatuse Selts.
259. Orava Rahvahariduse Selts.
260. Räpina Rahvahariduse Selts.
261. Vao Kutsehariduse Selts.
262. Jõhvi hariduse Selts.
263. Eesti koorijuhtide Ühing.
264. Riigi Raudteeametnikkude kultuurharidusline ühing „Raudam“.
265. Värska Rahvahariduse Selts.
266. Sargvere Rahvaraamatukogu Selts.
267. Laulu-Muusika Selts „Põhjala“.
268. Kopli Haridusselts.
269. Kirbla Põllumeeste Selts.

9.I.1928.

270. Ohtu Haridusselts.
271. Kilingi-Nõmme Hariduse ja Noorsoo kasvatuse Selts „Õilme“.
272. Lohu Rahvaraamatukogu Selts.
273. Auvere Muusika ja Kirjanduse Selts.
274. Järva Madise Hariduse Selts.
275. Tallinna Haridusselts.
276. Tapiku Haridusselts „Koit“.

12. IV. 1928.

277. Ranna Haridusselts.
278. Vaivara Karskusselts „Külvaja“.
279. Oeti Rahvaraamatukogu Selts.
280. Lüganeuse Õpetajate Ühing.
281. Luiste Haridusselts.
283. Ü. E. N. Ü. Aruküla osakond.
284. Russalu Seltskondlik Ühing „Areng“.
285. Põikva Rahvaraamatukogu Selts.
286. Alu kultuurühing.

287. Kääpa Haridusselts.
288. Sagadi Noorte Ühing „Voog“.
289. Piiometsa Rahvaraamatukogu Selts.
290. Lääne-Saare Üliõpilaskogu.
291. Vedu Rahvaselts „Kodu“.
292. Ü. E. N. Ü. Narva Osakond.
293. Põlula Haridusselts.
294. Võrumaa Üliõpilaskogu.
295. Polli-Peraküla haridusselts.
296. Samokrassi Haridusselts.
297. Esna Rahvaraamatukogu Selts.

11. VI. 1928.

298. Ü. E. N. Ü. Kodaso osakond.
299. Massu õpiring Ühing „Teadus“.
300. Nõmme Haridusselts.
301. Voltveti Haridusselts.
302. Jäärja-Veelikse Naisselts „Koidula“.
303. Orajõe Rahvaraamatukogu Selts.
304. Saue Kultuur-Ühing.
305. Sõmerpalu Laulu-Mängu Selts.
306. Luhamaa Haridusselts.

Tegevuse lõpetamise ja seltside likvideerimise pärast on nimekirjast kustutatud.

1. Saue Vanamõisa Haridusselts.
2. Ü. E. N. Ü. Saue osakond.

Vabadussõja alguse 10. aasta-päevaks soovilab E. Haridusliit seltsidele valguspilte

Eesti Vabadussõda

Pilte lahingutest, tankidest, soomusrongidest, vabadussõja kangelastest, laastatud eluasemetest jne.

Mitmesugused teated.

Seltside registreerimine ja põhikirjade muutmise lihtsamaks.

Uue tempelmaksu seaduse järele on haridusliste seltside kirjavahetus tempelmaksust vaba. Sellega ka seltside registreerimise ja põhikirja muutmise palved ja paberid. Nüüd tuleb ainult 1 krooni eest tempelmarke juure lisada kuulutuse kuluks Riigiteatajas. See maks tuleb tasuda ka põhikirja muutmise korral.

„Vabaharidustöö“ kõikidele Liidu liigetele.

E. Haridusliidu asemikkude kogu otsuse järele 29. juunist s. a. saadetakse Liidu ajakiri käesolevast numbrist peale kõikidele Liidu liikmeks olevatele seltsidele liikmeks arvel kätte.

E. Haridusliidu liikmemaks.

Asemikkude kogu otsuse järele 29. VI s. a. on Liidu liikmemaksu alammääraks 1928. a.: Liitudel 11 krooni ja seltsidel 4 krooni. Selle summa hulka on ühtlasi arvatud ajakirja „Vabaharidustöö“ tellimishind.

Saksamaa raamatukaubandus.

Saksamaa on „Börsenblatti“ teatel läinud aastal 7.151,7 tsentneri raamatuid välja vedanud, kuna 1926 aastal 6.510,8 tsentneri ja 1925 aastal 6.857,9 tsentneri välja veeti. Kõige rohkem on Saksa raamatuid veetud Austriasse ja Schweitsi, esimesesse 1607 tsentneri ja teise 1027,5 tsentneri. Eestisse on veetud 21,3 tsentneri, Lätisse 58,7 tsentneri ja Soome 58,4 tsentneri. Sisse veeti Saksamaale 1927 aastal raamatuid 4.559,1 tsentneri.

Chicago linna raamatukogust.

Chicago linna raamatukogu, mis loetakse üheks eeskujulisemaks raamatukoguks Ühisriikides, on 1926 aastal laenanud 11.611.107 köidet. Tema käsiraamatukogu kasutasid ligi 1.100.000. inimest. Raamatute arv, mis alles 1900 aastal oli 258.498 köidet, tõusis 1926 aastal üle 1¹/₂ miljoni. Raamatukogu muretseb iga aasta kuni 177.000 uut raamatut. Raamatukogu eelarve on 1.697.000 dollarit, kuna elanikke Chicagos on ligi 3 miljonit.

Millised kirjanikke loeb Ameerika?

„Publishers Weekly“ avaldab nende saja romaankirjaniku nimed, kellede teosed viimasel ajal suurimaid väljaandeid saavutanud. Eesrinnas sammub siin Vinston Churchill 4.138.300 trükiga. Temale järgnevad Mary Roberts Rinehard 2.957.300, E. Phillips Oppenheim 2.200.800, Curwood 1.845.300, Frl. Humphry Ward 1.789.500, Florence Barclay 1.575.900, H. C. Wells 1.383.700, Blasco Ibanez 1.014.000, Hall Caines 873.700, St. E. Wite 650.300, Conan Doyle 649.000, Jack London 645.300 jne. trükiga. Huvitav on märkida, et selles nimestikus ei leidu ühtegi saksa kirjanikku.

Ahe

Mida loevad Moskva töölised?

Moskva 46 ametiühingu raamatukogul on 3648 lugejat. Nagu tehtud kokkuvõtetest selgub, loevad töölised peamiselt vene ilukirjandust (65 protsenti), kuna väljamaa kirjanikke vähem (35 prots.) loetakse. Ametnikud sellevastu loevad rohkem väljamaa kirjanikke (56 prots.). Enne ilmasõda ilmunud kirjandus moodustab ühe kolmandiku sellest, mis lugejad loevad.

Nooremate vene kirjanikkude töödest on kõige loetavamad: Gladkovi „Tsement“, Newerowi „Taschkent gorod hlebnõi“, Serafimovitshi „Sheleshnõi potok“ ja Seifulina „Wirineja“.

Väljamaa kirjanikkudest on loetavamad J. London ja Sinclair.

Ahe

Seltskonna tegelased, seltside juhatuste ja toimkondade liikmed!

„VABAHARIDUSTÖÖ“

väljaandmine on Tele huvides. Ärge viivitage tellimise ärasaatmisega, sest „Vabaharidustöö“ maksab ainult 1 kroon 20 senti aastas.

Vene raamatukogudest.

Moskvas 10. märtsil ärapeetud Moskva raamatukoguhoidjate koosolekul pidas tuntud Vene raamatukogunduse tegelane Havkina kõne Vene raamatukogudest, kus ta huvitavaid andmeid esile tõi. Tema andmetel on Venemaal 21.000 avalikku raamatukogu 62 miljoni köitega. Ühe linna raamatukogu kohta tuleb keskmiselt 11.000 köidet, maa raamatukogu kohta 1.300 köidet. Võrreldes 1909 aastaga, kus ühe linna raamatukogu kohta keskmiselt 10.000 köidet ja ühe maa raamatukogu kohta 700 köidet tuli, on raamatute arv vähe kasvanud.

Teaduslikke raamatukogusid on 1.000 ja raamatuid neis kokku 12 miljonit köidet.

Kui võrrelda raamatute arvu elanikkude arvuga, siis torkab eriti silma raamatute vähesus Vene raamatukogudes, kus 100 miljoni elaniku kohta tuleb kõigena 54 miljonit köidet, seega $\frac{1}{2}$ raamatut ühe elaniku kohta. Kui võtta maa üksi ilma linnadeta, siis muutub seisukord veel kurvemaks, sest 83 miljoni elaniku kohta tuleb 10 miljonit raamatut ehk 1 raamat 50 elaniku kohta. Kui raamatute üldarvust 62 miljonist maha arvata lasteraamatud, millede arv 27 miljonit, siis jääb täiskasvanutele lugemiseks kasutada ainult 35 miljonit köidet, mis seisukorra veelgi kurvemaks teeb.

Ahe

Nõupidamine näitemängu asja korraldamise üle maal.

12. sept. oli Haridusliidus nõupidamine maa näitetegevuse korraldamise üle. Nõupidamisest võtsid osa: Estoonia teatri direktor H. Kompus, „Estoonia“ näitejuht A. Lauter, „Draamastuudio“ tegevusejuht O. Aloe, Haridusliidu teatri toimkonna esindaja A. Tammann ja Liidu sekretär E. Vender.

Kõige pealt peatuti küsimuse juures, misuguse organisatsiooni kaudu peaks sündima teatritegevuse juhtimine maal. Leiti, et täitsa õige ja otstarbekohane on, kui see Haridusliidu kaudu sünnib. Tarvilik on ainult mingisugusel kujul asjatundjate nõuannet organiseerida, et asi alati kõige otstarbekohasemalt korraldatud saaks.

Praeguse tegevuse juures on instruktorid iga üks kaunis oma ette töötavad, töö ühtlustamiseks on aga tarvilik, et nende instrueerimine rohkem ühtlaselt läbi viidaks. Selleks soovitatakse Liidu juure meie pare-

mate näitetegevuste keskelt ühte isikut leida, kes Liidu juures lavategevuse nõuniku kohuseid võiks täita. Ka võiks tema suusõnal ja kirjateel nõu anda maa seltsidele.

Kursustel soovitatakse rohkem rõhku panna juhtide ettevalmistusele.

Tarvilikuks ja otstarbekohaseks tunnistatakse Liidu algatus näitemängude võistluse korraldamisel. Sellele peaks aga juure muretsetama ka sobivaid näidendeid tõlkekirjandusest.

Koosolijate poolt juhitakse tähelepanu normaal-näitelavade plaanide vajadusele, mille kohaselt oleks võimalik teha ümberehitusi olemasolevate seltsimajade juures ja arvestada uute ehitamisel.

Üksmeelset hukkamõistmist leiab praegune lõbustusmaksu asi, mis kuidagi ei vasta seltside eluliste huvidele.

Raamatukogunduse kursustest.

Eesti Haridusliidul on võimalus korraldada 1. oktoobrist s. a. alates suuremates ja rahvarikkamates maa-keskkohtades 3-4 päevalisi raamatukogunduse kursusi, mille sihiks oleks peamiselt meie maa-raamatukogude tegelikkude juhtide teadmiste ning oskuste süvendamine raamatukogunduse teoorias ja praktikas.

Lektoritena esineksid Liidu haridusinstruktor G. Puu ja Tallinna linna keskraamatukogu juhataja A. Sibul.

Kuludest, mis kursusega seotud, võtaks Liit oma kanda lektorite honorari, kuna korter ja ülalpidamine, samuti ka ruumide nõutamine, kohaliku organisatsiooni hoolde jääks.

Seltsidel, kes lähemas tulevikus sarnaseid kursusi korraldada kavatsevad, palutakse pöörduda Eesti Haridusliidu poole aadressil Tallinna, Rataskaevu 22.

Rekvisiitide ja jumestusabinõude ladu.

Väikelavade varustamiseks jumestusabinõude, parukate ja mitmesuguse muu rekvisiidiga on E. Haridusliidu juure asutatud rekvisiit- ja jumestusabinõude ladu.

Eesti Haridusliidu rekvisiitide laos olevate inimmaskide müügihind.

1. Jõulumehes mask 1033	Kr. 1.—	13. Kurat, kirju karnituuriga 1111	Kr. 1.25
2. " " 1034	" 1.85	14. Hiiinlane, patsi, nina, vurruga 1112	" 2.—
3. " " 1035	" —.75	15. Punnsilm — joodik	1113 " 1.25
4. Nõia " 1040	" 1.85	16. Punnpõsk, liikuva lõuaga 1113	" —.75
5. " " 1041	" 1.10	17. Poolm. väljalõig. silmega 1115	" 1.—
6. Pääksepea	" 2.50	18. Punnsilmne elumees	1116 " 1.—
7. Tähepea	" 2.50	19. Nina kuldprillidega	1117 " —.90
8. Põskhabe ninaga 1106	" —.50	20. Viinanina	1118 " —.50
9. Otsaesise mask- nina, silm 1107	" —.50	21. Hiiiglanina	1119 " —.75
10. Punnpõsk liikuva lõuaga 1108	" —.50	22. Vahanina	1120 " —.75
11. Inglise mask, lornettiga 1109	" —.75	23. Poksija silm	1121 " —.65
12. Kloun liikuva lõuaga	1110 " —.90	24. Suur suu, hammastega	1122 " —.65

Eesti Haridusliidu laos olevate jumestusabinõude müügihind.

1. Põhivärv № 1 Vorm B	Kr. 2.—	16. Normaalkomplekt jumestusvärve № 70	Kr. 3.50
2. " " 2 " "	" 2.—	17. Mastix № 165	" 1.50
3. " " 3 " "	" 2.—	18. Ninakitti № 256	" 1.—
4. " " 4 " "	" 2.—	19. " " 257 " "	" —.50
5. " " 6 " "	" 2.—	20. Hambavärv „must“ № 43	" 1.—
6. " „Lit K“ " "	" 2.—	21. Puuder „valge“ „ 230	" 1.60
7. Valge № 20 " G/H	" —.75	22. " „roosa“ " "	" 1.60
8. Vanapuna № 24 " "	" —.75	23. " „kollakas“ " "	" 1.60
9. Pruun " 11 " "	" —.75	24. Compact-noorpuna " 90	" —.45
10. Must " 12 " "	" —.75	25. Teaaterpuna " 96	" —.75
11. Tumehall " 32 " "	" —.75	26. Mastix-pintsel " 192	" —.25
12. Sinine kesk № 326, " "	" —.75	27. Huulepuna " 203	" —.90
13. " tume „ 326, " "	" —.75	28. Kulmupulk „must“ „ 58	" —.50
14. Carmin Verm. N-puna " H	" —.75	29. Vaseliin (suur karp)	" —.35
15. Carmin l. N-puna, " "	" —.75	30. " (väike „)	" —.17
		31. „Abšmink“ № 249	" 1.—

Trükikoda «Estontrükk»

**Valmistab igasuguseid trükiteid
maitserikkalt ja mõõdukate hindadega.
Posti kaudu tellimine täidetakse täpselt.**

Tallinna * Suur Karja nr. 8 * Tel. 7-35

Eesti Haridusliidu laos olevate rekvisiitide müügihind.

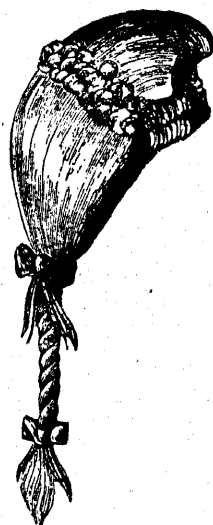
Rekvisiidid:

1. Väike trompeet	1301	Kr.	—,90	15. „	1406	Kr.	—,40
2. Suur „	1302	„	1,75	16. „	1407	„	—,40
3. „ klarnett	1305	„	2,25	17. „	1408	„	—,55
4. Flööt	1306	„	2,—	18. „	1409	„	—,40
5. Metsasarv	1309	„	2,25	19. „	1410	„	—,50
6. Saksafon	1313	„	—,75	20. Kassisaba		„	1,25
7. Piip	1314	„	2,75	21. Kell helistamiseks		„	1,50
8. Vihmavari	1315	„	3,—	22. Kõhumask		„	3,50
9. Hüüdja trompeet	1336	„	—,65	23. Paljad jalad	1517	„	2,50
10. Inglise tiivad	1401	„	4,—	24. Laua telefon		„	3,—
11. „ „	1402	„	2,75	25. Poksikindad	1519	„	3,50
12. „ „	1403	„	2,—	26. Revolver	1526	„	1,25
13. „ „	1404	„	1,50	27. Ordenid	1532	„	—,05
14. Kroon (kuninga)	1505	„	—,55	28. Ordenid	1533	„	—,06

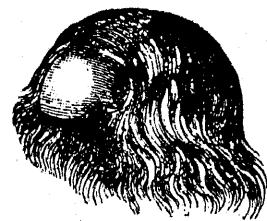
Eesti Haridusliidu laos olevate maskide müügihind.

Maskid:

	Suur pea	Väike pea	Suur mask	Väike mask
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. Kassi	4,—	3,—	1.10	—,90
2. Konna	4,—	3,—	1.10	—,90
3. Eesli		3,—	1.10	
4. Ahvi		3,—	1.10	
5. Koera	4,—	3,—	1.10	
6. Kitse		3,—	1.10	—,90
7. Rebase		3,—	1.10	
8. Jänese		3,—	1.10	—,90
9. Karu		3,—	1.10	—,90
10. Orava			1.10	
11. Hundi		3,—	1.10	
12. Valgehiire			1.10	
13. Hiire			1.10	
14. Hirve			1.10	
15. Härja	4,—		1.10	
16. Muti				—,90
17. Punakaela				—,90
18. Kuke		3,—	1.10	—,90
19. Kana			1.10	—,90
20. Kanapoja				—,90
21. Hane			1.10	
22. Pardi			1.10	
23. Kure			1.10	
24. Öökulli			1.10	
25. Papagoi			1.10	
26. Varblase			1.10	
27. Haraka			1.10	
28. Pääsukese			1.10	
29. Ronga		3,—	1.10	
30. Tui				—,90

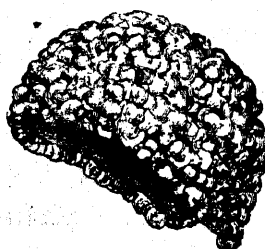
Nr. 1204

Nr. 1202

Nr. 1212

Nr. 1215

Nr. 1219

Villa parukad.

L. Leichner & Berlin

Jumestamise abinõud.

FORM A

B

C

E

57

F

Pidu kuulutusi, pileteid ja liikmekaarte

võivad hariduslised organisatsioonid tellida Haridusliidu kaudu järgmiste hindadega:

Müürilehed (kuulutused):

album paberi $\frac{1}{8}$ poogna suurused (18×28 cm) mitme värvilised — esimene sada Kr. 3-4, iga järgmine 100 à Kr. 0,75.—

$\frac{1}{4}$ poogna suuruses (28×36 cm) esimene sada Kr. 4-5, iga järgmine sada à Kr. 1.—

$\frac{1}{2}$ poogna suuruses (36×56 cm) esimene sada Kr. 6-8, iga järgnev sada à Kr. 1.50.

Piletid:

Ühes Seltsi nime pealetrükkimise ja nummerdamisega — esimene sada Kr. 2.50, iga järgmine sada ühes pileti numbri ja pileтите värvi vahetusega Kr. 0,75. Sama peo jaoks tantsupiletid 100 tk. à Kr. 1.—

Liikmekaardid:

Paremat sorti valgel kartongil, kotsadega, 25 kaupa raamatusse köidetud — esimene sada Kr. 3,75, iga järgmine sada à Kr. 1,75

Parukate, habemete, vurrude, maskide ja mitmesuguse muu rekvisiidi

LAENAMISE TINGIMUSED Eesti Haridusliidu rekvisiitide laost.

1. Parukaid, habemeid ja maskisid laenatakse ainult Eesti Haridusliidu liikmetele ning nende organisatsioonidele ja asutustele, kellel võimatu on Liidu liikmeks olla (koolid j. t.)

2. Seltsidele, kes alaliseks kautsjoniks sisse maksnud 10 krooni, laenatakse parukaid ja teisi rekvisiite kuni 25 krooni väärtuses, 20 kroonilise alalise kautsjoni vastu 50 krooni väärtuses ja 30— kroonilise kautsjoni vastu etenduseks tarvitaminevad komplektid määramata summa väärtuses.

3. Organisatsioonidele, kellel alalist kautsjoni sisse makstud ei ole, võetakse tagatist laenatavate asjade poole ostuhinna suuruses.

4. Vigastatud asjade tagasitoomisel arvatakse laenaja kautsjonist maha nii palju, kui paljn asjad omast väärtusest kaotanud on, kus juures suuremate vigastuste puhul, mis asjade edaspidist kasutamist takistavad, maharvatav summa asjade ostuhinnani ulatada võib. Samuti tuleb laenajal ostuhind välja maksta laenatud asjade kaotamineku korral.

5. Tarvitamistasu 1-kordse tarvit. eest: Lühikesejuuks. naisparukad Kr. 1.—
Lühikesejuuks. meesparukad Kr. —.50 pika „ „ „ 1.50
pika „ „ „ —.75 Habemed-vurrud 15 snt. kuni 1 kr.

Parukate müügihind.

1. Lühikesejuukselised meesparukad:
ued Kr. 7.50—11. pruug. Kr. 3.—10.
2. Pikajuukselised meesparukad:
ued Kr. 14.—20. pruug. Kr. 6.—15.
3. Naisparukad:
ued Kr. 20.—40. pruug. Kr. 10.—25.
4. Habemed: Kr. —.25, — 10.—
5. Villaparukad uued: Kr. 1.75 kuni Kr. 3.25
6. Villahabemed „ „ —.12 „ „ —.65

Karskusorganiseerimistööst.

V. V.

I. Karskusorganisatsioonide võrk.

Viimaste aastate kestel on karskusorganiseerimistöö alal terve rida katseid tehtud. Suuremalt osalt järgi aimates välistele eeskujudele, aga ka oma nõuete kohaseid kombinatsioone luues. Ühed nendest on rohkem õnnestunud, teised kõige jõupingutuse peale vaatamata elujõuetuteks osutunud. Laiaulatuslisemalt on katse all olnud järgmised puhtkarskusorganisatsioonide vormid: 1) üksikud esindajad — agendid; 2) toimkonnad; 3) osakonnad teiste seltside juures; 4) karskuse-seltsid; 5) maakondlised keskkorraldused; 6) erisihilised ja kutsealalised üleriiklised liidud ja 7) Karskusliidu enda koosseis ja valitsemise kord ning 8) üldhariduslistest organisatsioonidest kihelkonna organisatsioonide liidud. Igatahes tänuväärt kogu katseid meie organisatsioonide konstruktsiooni alalt.

Ennesõjaaegsete seltside elustamine.

Vabadussõja järele päris Karskusseltside kesктоimkond ka vana veneaegse organisatsioonide võrgu, muidugi ka selle aja vaimule vastavalt kontrueeritult. Ja nii näeme siis esimest suuremat jõupingutust seda „päritud“ aparati liikuma panna. Liig kõvasti püsib aga see vanade harjumuste ning sõja ajal külge harjutatud kommete küljes ja kohalikud seltsid ei mõtlegi liigutada ennast keskorganisatsioonilt saadud juhtnõuete suunas.

Uute vormide otsimine.

Keskorganisatsioonile (kesктоimkonnale) lähedal seisjatele ei olnud ükskõik, kuidas kohtadel tegutsetakse, ja sellepärast, äranähes karskustöö äärmiselt visa edenemist ja sagedasti isegi tagasiminekut, hakatakse otsima uusi teid karskustöö viljakamaks muutmiseks ja rahvale vastuvõetavamama vormi leidmiseks. Tegevuse suuna valikul juuretunud lahkeliidud õhutasid veel omakord intensiivsematele katsetele ja tööekspeetavate vormide kõigekülgsel arvustamisele, mis omakorda kaasa aitas ja võimalusi lõi küsimuses asja enese pärast parema vormi otsijatele, selleks rikkalikku materjali saada. Ja selle tulemusena näeme praegu alguses nimetatud organisatsioonide kogu. Teoreetilise harutuse tulemus võib kergesti olla, et neid kõiki alguses nimetatud organisatsioone on vaja, ja just niisugune peaks olema karskusorganisatsioonide

võrk. Kahjuks tõmbab aga vali praktiline otstarbekohasus nii mõnelegi teoreetilisele unistusele kriipsu peale.

Millal võime karskusseltsi asutada?

Et mitte elujõuetuid organisatsioone ei asutataks, selleks seab organisatsiooni vormi ja üldse organiseerimisküsimusega rohkesti tege mist teinud Emerson üles seitse nõudmist, mille peale rahuldavaid vastusi saades, võib alles organisatsioonide asutamist ette võtta. Need nõudmised on järgmised: et selge oleks asutatava organisatsiooni siht, vorm, töömeetod, isikud, ainealine alus, kontroll ja kestvus. Üksikutele juhtumustele ja mõnede organisatsioonide tüüpide juures paistavad üksikud loeteldud nõudmistest ülearustena. Kokkuvõttes tuleb aga organisatsioonide asutamise juures siiski kõiki silmas pidada.

II. Kohalikud karskusorganisatsioonid.

Esimese astme või kohalikkude organisatsioonide hulka tuleb lugeda neid, mis koosnevad üksikliigetest ja kelle töökava teostatakse organisatsioonide eneste poolt tema üksikute liigete kaasabil. Selles mõttes ongi ka seletatav teatav ühtlus karskustöö kohalikkude nõuete rahuldamiseks loodud organisatsioonide eesmärkides ja tegevuses, kuigi nad täiesti erinevad üksteisest oma vormi ja nime poolest, nagu toimkonnad, osakonnad ja karskusseltsid. Mõnelt poolt seletatakse küll asja nii, et tuleb leida kõige pealt üksik esindaja — aktiivne karske isik, kes organiseerib enda ümbruses karskustoimkonna, millest omakorda areneb karskusoakond mõne kohaliku seltsi juure ja tarbekorral isegi karskusselts.

Minu arusaamise järele tuleb siin küll kõige pealt eraldada

karskusseltsid

teistest esimese astme karskusorganisatsioonidest, sest nende tegevuse hiilgeaeg oli minevikus ja mis sünnib tulevikus on raske ette ütelda. Kindel on aga see, et nad praegu kaunis jõuetumad. Nende õitseage kuulub kahtlemata sinna, kui võõra surve tõttu teisi seltsi väga raske oli asutada ja karskusseltside, kui süütumate asutamine, kergemini läks.

Teiseks ei nõutud seltsi liigelt täiskarskust, vaid seltsid olid enamuses üleliigse

alkoholi tarvitamise vastu võitlemiseks asutatud — seega peaaegu kõikidel liikmeks astumine võimaldatud. Ja kasutasidki seda organiseerimise võimalust eriti ohtrasti rahvuslise poliitika ajajad. Ning kuna ka alkoholismivastane võitlus sel ajal ala-tihti rahvuslise liikumise iseloomule püüdis läheneda, muutudes võitluseks saksa soost mõisnikkude vastu, siis oli seega pind loodud karskusseltside kiirele kasvamisele.

Ülaltoodud alustele rajatud karskusseltsid näemegi nüüd kibedat võitlust pidamas — ühelt poolt enda eluõiguse eest ja teiselt poolt praeguse aja karskusseltsidelt nende sihikohase tegevuse ja meelsuse nõude vastu. *Aja jooksul külgeharjunud parajus on liig kaugele kontidesse tunginud.* Kui enne inimesed karskusseltsidesse koondusid: 1) üldise organiseerimistarve-, 2) kultuurharidustöö-, 3) rahvuslise poliitika tegemise ja 4) karskusaate eest võitlemiseks, siis on nüüd kolm esimest põhjust täitsa ära langenud, kuna nende tungide rahuldamiseks on olemas palju soodsamaid tingimusi. On järele jäänud ainult viimane ja ainukene põhjendus — *karskustöö.* Seega on mõne endise karskustööd hõlbustava teguri äralangemise tõttu töö raskemaks muutunud. — Endise paruni asemel korraldavad viinamüüki oma rahva poolt valitud valitsuse kaudu ametisse seatud ametnikud. Sõja järelaegne demoralisatsioon annab ennast tugevalt tunda, keeluseaduse-aegne salamüük on kõikidel selgelt silme ees, karskusorganiseerimistöö alal tehtud väär sammud laialdaselt tuntud, kuigi vead on paratamatud, sest ainult see ei eksi, kes midagi ei tee. Teisest küljest leiame aga ka palju teisi asju, mis kergendavad karskustööd. On tuntavalt suurenenud eestikeelse karskuskirjanduse tagavara, on noorsoo karskusorganisatsioonide kaudu kasvanud rida aktiivseid noori, teadlikke karskustegelasi, on olemas tugev koht karskustöö juhtimiseks ühes professionaal- ja teiste erisihiliste karskusliitudega jne. see raskuste ja eelduste muutmine on aga ka paratamata kaasa toonud

töö meetodite muutuse.

Organiseeritud karsklased peavad kujundama enesast maleva, kes alati valmis on. Sest nagu sõjaväes suurt osa mängib oma ülesande õieti mõistmine, millele peab järgnema kiire ja täpisealne täitmine, samuti on ka lugu karskusmalevaga. Peab suudetama elu eitavate nähtuste vastu reageerides seda otstarbekohaselt teha. Karsklaste kogu peab ajanõuete kohaselt organiseeritud olema. Endised karskusseltsid on asutatud laialdase kultuurharidustöö jaoks — ja sinna peaks nad ka rohkem sihtima kogu oma tegevus-

ses. *Karskustöös karskuspoliitika esiplaanile nihkumisega hakkasid tahapoole nihkuma oma osaga karskusseltsid.* Eriti on puudusi ilmsiks tulnud just üksikute aktsioonide teostamisel. Ka süstemaatilise karskustöö korraldamisest on küll täni rohkem juttu kui tegu olnud. Ometi peaksid karskusseltsid just siin igaüks oma ringkonnas omal kohal olema. Kohtades, kus nad ammust ajast juba olemas ja kus nendel omandatud suuremad varandused ja karskusseltside õitseajal veel on kätte võidetud eluõigus, seal nad tehes laialdast haridustööd suudavad püsida ja oma autoriteetigi alles hoida. Nüüd asutatavatel on see aga palju raskem. Eriti raske kohtades, kus juba on olemas ees teised elujõulised hariduslised seltsid. Kümnetest asutatud seltsidest on elujõulistena püsima jäänud ainult mõned üksikud. Samuti on asjata vaev suurema osa varjusurmas suikuvate elluäratamise katsed. Kui just ingliskeeli ette kõnelda, siis selleks õhtuks tõuseb leek kõrgele, aga mõne kuu pärast tagasi minnes on tule asegi kadunud ja tuleb hakata uuesti raagu korjama (käesolev kirjutus ei käi linnade kohta, kus organiseerimistööks sootud teised võimalused).

Teine lugu on üksikute aktiivsete karskustegelaste, toimkondade ja osakondadega teiste seltside juures. Kõige paremaks on küll vist

osakonnad teiste seltside juures.

Harilikult on seltsi ümber koondunud suurem osa ümbruskonna aktiivsetest seltskonna tegelastest, on seltsil teatav varandus — paremal juhusel maja kasutada, laulukoor, näitegrupp jne. ja need kõik on vajalikud tegurid iga organisatsiooni töös. Töötades osakonnana teise seltsi juures on ühel kui teisel juhusel neid võimalik ära kasutada. Iseisva tegutsemise juures tuleks need endale soetada, mis alati toob kaasa üldiseks tegevuseks soovimata killumise.

Osakonna ülesanne oleks niisugusel juhtumisel puht karskustöö ja karskusnõuete täitmise järelvalve ja selle propaganda kogu seltsi tegevuses. Ei ole mingil põhjusel võimalik osakonda luua, siis jääks üle

toimkonna loomine,

mille ülesannetest juba enne mitu korda karskusajakirjanduse veergudel pikemalt peatatud. Ainult nii palju tahaks juure lisada, et niisugusel toimkonnal, kui ta mitte mõne erilise ülesande, vaid üldise karskustöö jaoks loodud on, siis peaks tema püüd olema mõne kohaliku kultuurhariduslise seltsi osakonnaks või seltsi vastavaks toimkonnaks reorganiseeruda.

Üksikud aktiivsed karskustegelased, kellel võimalik organisatsioonides töötada, peaks püüdma läbi viia osakondade asutamist teiste seltside juure või karskustoimkondade moodustamist.

Kas selts, osakond või toimkond.

Kui lähemalt kõrvuti seada mingisuguse organisatsiooni loomiseks vajalikke eeldusi ja karskusorganisatsioonide loomiseks olemasolevaid võimalusi, siis näeme, et meil olevad võimalused palju paremini suudavad

kuigi suur. Uue karskusseltsi asutamisel peaks osa endistest tegelastest karskusseltsi töö enda kaela võtma, mis üldorganisatsiooniliselt jõudu kahtlemata nõrgestab ja seega soovimata nähtus.

Meie kultuurharidusliste organisatsioonide majandusline seisukord on väga tihti õige raske. Ja mida rohkem neid tuleb, seda raskem on. Sest ka organisatsioonide rühkuse alal on meil kohati õige tugev „üleproduktioon“. On muidugi ka kohti, kus igasugune seltskondline organisatsioon puu-

E. Haridusliidu poolt 1926 a. Kundas korraldatud seltsitegelaste kursusest osavõtjad.

rahuldada toimkondade ja osakondade nõudeid, kui iseseisva seltsi omi.

Eriti sunnivad meid selleks töö meetodid, isikute koosseis ja aineiline seisukord. Kohalik karskusselts tarvitab tegevusvahenditena just samu abinõusid mis iga teinegi haridusline selts. Sääljuures on aga karskusseltsil tema vähese liigete arvu juures see palju raskem, kui teistel organisatsioonidel (karskusseltsidel, kus liikmeks olemiseks palju suuremad kitsendused, kui teistes üldhariduslistes organisatsioonides, ei saa olla loomulikult nii palju liikmeid).

Teise organisatsiooni osakonnana võib tema aga kergesti kogu organisatsiooni tegevust karskusaatele kõige soovitatavama suuna võtmiseks mõjutada. Aktiivsete, teguvõimsate seltskonnategelaste tagavara ei ole meil

dub. Ka siin näeme meie suurt vajadust just tugevate, kõiki jõude koondavate organisatsioonide järele.

Jõu koondamise vajadus ei käi mitte ükski karskusseltside vaid kõikide haridusliste seltside kohta.

Tähendasin juba ennem, et meil on olemas rida karskusseltsi, kus elujõudu näikse jätkuvat ja millede püsimiseks kõikide karskusmeelsete paremad soovid. Samuti on võimalik üksikute harva juhtumistel ka nüüd nende asutamine. Kogu karskusorganisatsioonide raskuspunkti sellele alale nihutamine ei ole aga soovitavaid tagajärgi annud, sellepärast on täiel määral teravitav uus suund karskusorganisatsioonide alal, kus esiplaanil karskustoimkonnad ja osakonnad teiste seltside juures, eriti viimased.

On veel üksikuid raamatukogusid, kellel seni tellimata ajakiri

„Vabaharidustöö.“

Järgmine number ilmub 15 nov., sellepärast palume tellimised hiljemalt 10 okt. ärasaata.

Loengute kuulutused.

(Üldtekstiga)

Sada kuulutust 2 krooni.

EESTI HARIDUSLIIT

Rataskaevu 22.

Populaar-teaduslike kursuste korraldamine.

E. Haridusliidu juhatus tahab käesoleval tegevushooajal rohkem senisest korraldada maa rahvarikkamates keskohtades populaar-teaduslisi rahvaulikooli kursusi ja loenguid.

Kuna kursused ja loengud siis rahvale suurt kasu võiksid tuua ja tõsist huvi äratada teaduslike, kirjanduslike ja kõigi teiste küsimuste vastu, kui seal lektoritena esinevad meie paremad ja kõigiti ettevalmistatud jõud igaüks oma erialalt, siis pöördus Liidu juhatus vastava ettepanekuga tegelaste poole, et nad enda peale selle vaeva võtaksid loengutega esineda. Rõõmustaval viisil on ka mitmed teadusemehed ja seltskonnategelased — ülikooli õppejõud, õpetajad, advokaadid, arstid j.n.e. selleks oma nõusoleku annud. Kuna organiseerimistöö praegu alles käimas on, siis hakkab nõusoleku annud lektorite nimekiri ühes nende poolt käsitletavate teemidega ilmuma „Vabaharidustöö“ järmisest numbrist alates.

„Vabaharidustöö“ 8 korda aastas.

Suvel ärapeetud Liidu asemikkude kogu koosoleku otsuse kohaselt hakkab Liidu ajakiri „Vabaharidustöö“ ilmuma 8 korda aastas — talve hooajal iga kuu 15.

Haridusnädal Hiiumaal.

Läinud aastal jäi Läänemaa haridusnädala puhul sellest välja Hiiumaa. Nüüd on Liidu

juhatuse poolt Hiiumaa õpetajate päeva otsuse kohaselt otsustatud seal haridusnädal korraldada jaanuari kuu esimesel poolel.

Soovitavate raamatute nimekirjad.

Haridusliidult on hariduskongresside poolt korduvalt nõutud raamatukogudele soovitatavate raamatute nimekirjade kokkuseadmist. Nüüd on Liit selle teostamisele asunud ja nimekirjad seatakse kontsentrite viisi, alates 50 kroonilisest raamatukogust kuni 2000 kroonilise raamatukoguni. Nimestikkudes esinevad raamatud, mis on ilmunud kuni käesoleva aasta sügiseni. Uute ilmuvate raamatute kohta püütakse anda arvustusi võimalikult kohe raamatu ilmumise järele. Nimekirjad ilmuvad ennem ajakirjas „Vabaharidustöö“ ja pärast eribrošüüridena.

Õpiringidele komplekt-raamatukogud.

Meie õpiringide liikumusele on suurimaks takistuseks olnud raamatute puudumine. Et raamatuid võimalik ei ole igale poole toetusena anda, siis on Liidu juure laenuraamatukogu asutamisel, kust õpperingid nende tegevuseks tarvilikke raamatuid saada võivad. Esialgu on komplektid kokkuseadmisel ilukirjanduse, ilmavaate ja enesearendamise, ühiskonna teaduse ja mitmesuguste praktiliste alade jaoks. Kogu loodetakse avada hiljemalt 1. detsembriks.

Eesti Haridusliidu ajakiri „VABAHARIDUSTÖÖ“

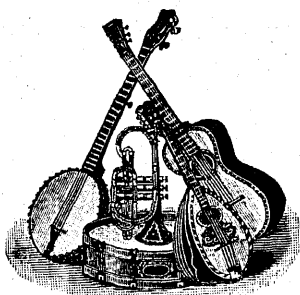
ilmub kaheksa korda aastas vähemalt trükipoogna suuruses.

Tellimise hind: aastas Kr. 1.20; $\frac{1}{2}$ aastas 60 senti $\frac{1}{4}$ aastas 30 senti ja üksik number 15 senti. Kuulutuste hinnad: Tekstis ja kaane viimasel küljel — terve lehekülge Kr. 40; $\frac{1}{2}$ lehekülge Kr. 20; ja $\frac{1}{4}$ lehekülge Kr. 10; Kuulutuse osas — terve lehekülge Kr. 30; $\frac{1}{2}$ lehekülge Kr. 15; ja $\frac{1}{4}$ lehekülge Kr. 7.50;

Mitmekordselt kuulutajaile hinnaalandus.

„VABAHARIDUSTÖÖ“ toimetuse ja talituse aadr. Tallinn, Rataskaevu 22, tel. 6-52.

Meie rikkalik
muusikariistade ladu

on juba aastate jooksul
koolidele
parimaks ostukohaks olnud.

Soovitame ainult kodu- ja väljamaa üldiselt tunnustatud ja asjatundjate poolt heakskiidetud riistu ning müüme neid vastutusega

Tiibklaverid ja piano: C. Bechstein, Aug. Förster, Gustav Fiedler, August Liebing, Ihse, Orntlich, Oeberg, Salong jne.

Harmooniumid: A. Terkmann, H. Orntlich, Gustav Fiedler, August Liebing.

Puhkpillid: Jul. Heinr. Zimmermann, Bohland & Fuchs, Graslitz.

Grammofonid: „Odeon“ ja „His Master's Voice“

Grammofoniplaadid: „Odeon“ ja „His Master's Voice“

Keelpillid: Parematelt kodu- ja väljamaa meistritelt.

Raadio: Aparaadid ja osad isehitajaile.

Nõudke meie hinnakirjad ja Teie veendute, et meil Eestis võistlejaid pole.

ESTO-MUUSIKA

TALLINNAS, Viru tän. 2.

Kolmas Tartu Laenu- ja Hoiu- Ühisus.

Tartus Suurturg nr. 8. — Juhatuse tel. 11-13. Üldine tel. 99

AKTIVA Äriseis 1. septembril 1928 a. PASSIVA

Kassa ja jooksvad arved		
teistes pankades	Kr.	148.899.39
Väärtpaberid	"	3.880.60
Laenud	"	2.493.072.25
Korrespondendid: „Loro“	"	10.619.39
„Nostro“	"	536.79
Vallasvara	"	13.048.30
Garantiid	"	101.466.03
Muud aktivad	"	25.728.95
Makstud protsendid		
ja komisjon	"	21.856.35
Kulud	"	49.571.05
	Kr.	2.868.679.10

Osamaksud	Kr.	185.032.60
Tagavarakapitalid	"	20.789.64
Hoiusummad	"	2.055.192.59
Kontok. ja vekslite redisk.	"	83.997,80
Riikliste laenude kontok.	"	167.551.55
Korrespondendid: „Loro“	"	653.—
„Nostro“	"	20.428.02
Garantiid	"	101.466.03
Muud passivad	"	
Saadud prots. ja komisjon	"	212.245.42
	Kr.	2.868.679.10

Ühisusel on 3347 liiget vastastikuse kinnitussummaga Kr. 925.163.

Ühisus võtab raha hoiule, annab laenusid välja ja toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Vabaharidustöö on silmaks igale haridustegelasele

Elektri ja Raadio tarbeasjade kauplus ja tööstus

Nunne tän. 12 «ESTAR» Nunne tän. 12

soovitab

Elektri alal:

Mootoreid, armatuure, igat seltsi traate, triikraudu ja valgustuse sisseseade materjale.

Elektri pirnid Philips-Osram j. t.

Elektri jõu ja sisseseade tööd ja Raadio aparate ülesseadmine ja remonteerimine tehakse hästi odavalt.

Raadio aparaadid 3 kr. peale, kõrvakuulajad 4 kr.

Montööridele hinnaalandus.

Kaupade eest täielik vastutus.

Järeldmaks võimaldatud.

Vastutav toimetaja: Evald Vender.

Väljaandja: Eesti Haridusliit.

„Estotrükk“ Tallinn, S. Karja 8.

Eesti Rahvapäanga

Aktiva	arvete seis 30. septembril 1928 a.	Passiva	
Kassa ja jooksvad arved teistes pankades	45.761.39	Osa- ja muud kapitalid	253.527.77
Väärtpaberid ja väljamaa raha	7.886.69	Hoiusummad	1.814.204.48
Laenud	2.050.464.75	Vekslite rediskont ja muud laenud Eesti Pangas	58.324.91
Korrespondendid	704.758.09	Korrespondendid	639.556.34
Osamaksud teistes asutustes	5.854.34	Garantiid	426.893.93
Garantiide debitoorid	426.893.93	Riigikassa, tagasimaksetavad riiklised laenu ja kalameeste riiklise laenu fond	1.025.657.32
Riiklised laenud	983.574.21	Mitmesugused laenud	189.044.53
Kinnis- ja vallasvarad	150.704.85	Saadud ⁰ / ₀ / ₀ ja komisjon	221.404.76
Mitmesugused aktivad	152.087.46	Liikmete lisavastutus	415.800.—
Ärikulud, makstud ⁰ / ₀ / ₀ ja komisjon	100.628.33		
Liikmete kohustused	415.800.—		
	<u>5.044.414.04</u>		<u>5.044.414.04</u>

Pank asub Tallinnas, S. Karja 19, omas majas.
Telef. 2-02, 28-28 ja 24-13.

JUHATUS.

E. Haridusliidu valguspiltide laenukogu laenutamise tingimused.

- Pildid antakse välja ühekordseks tarvitamiseks kuni 10 päevani.
- Piltide tarvit. eest tuleb maksta Haridusl. liigetal ja koolidel — 1 sent iga pildi eest.
- „ „ „ „ „ teistel — 3 senti „ „ „
- Piltide saatmise kulud pagasiga või postiga kannab piltide tarvitaja.
- Iga katkiläinud hariliku pildi eest tuleb tasuda Liidule 65 senti.
- Iga katkiläinud värvilise pildi eest tuleb tasuda 1 kr. 30 senti.

Valguspiltide nimestik.

1. Eesti kirjandus	100 pilti.	13. Hellas ja Room	54 pilti.
2. Eesti kunst	100 „	14. Keskaeg (ajalugu)	54 „
3. Kreuzvald-Koidula-Jansen	30 „	15. Rahvaulikoolid Taanis	30 „
4. Eesti Vabadussõda	135 „	16. Vanaaeg	51 „
5. Pildid loodusest (teaduslik)	155 „	17. Lastetembud	12 „
6. Rahvaharidus. (Eestis)	24 „	18. Eestimaa (maateadus)	150 „
7. Põlevkivi ja tema kasut.	12 „	19. Välis-ilmajaod (maateadus)	200 „
8. Kehakasvatus, sport ja mäng	12 „	20. Kirja ja raamatu ajalugu	100 „
9. Turvas ja tema tarvitamine	12 „		
10. Maateadus	113 „		
11. Das alte Wunderland der Piramiden (Piramiidide vana imemaa)	24 „	Valmistamisel:	
12. Der Kampf um den Nordpol (Võitlus Põhjanaba pärast)	24 „	1. Maateadus — Euroopa.	
		2. Teatri areng Eestis.	
		3. Pilte Eesti tööstusest ja kaubandusest.	

E. Haridusliit.

M. Jänes'e

nimi annab
täieliku vastutuse selleks, et iga
riidekauba ja kangalõime tarvitaja
kõige paremat kaupa alati kõige mõõdu-
kamate ja võistlemata hindadega osta võib,

sest juba 43 aastat tagasi asus

M. Jänes Valga linnas äri alal tööle
35 aasta eest tuli

M. Jänes Tartusse riideäri juhtima
29^{1/2} aastat tagasi asutas

M. Jänes Tartus Kaubahoovis 11 oma praeguse riideäri
Juba enne ilmasõda oli

M. Jänes'e riideäri see, kes riidehindasid alla rõhus ja tolle-
aegsete äridega tugevasti võistles

M. Jänes'e äri teenus on see, et ilmasõja ajal riidekauba-
hinnad Tartus ja ümbruskonnas odavamad olid kui
mujal

M. Jänes'e äri on selleks rohkesti kaasa mõjunud, et sõja
ajal tekkinud spekulandid ja juhusteotsijad riide-
kauba alalt, peale üksikute, kõik kadunud on

M. Jänes'e äri on see peategur, kes praegu selle vastu sei-
sab, et ärid omavahel trustideks ei ühine, see tähendab —
kokku ei liitu, et hindasid tõsta, naga see kahjuks paljudes teistes riikides sündinud on, ja mis riikliselt ning rahvamajandusliselt väga kahjulik nähtus on. — Et kaubatarvitajad eelpool avaldatud põhimõtteid ja õiglasi püüdeid hinnata oskavad ja hinnanud on, näitab see, et

M. Jänes ise poolteist aastat ärist eemal oli, aga selle peale vaatamata on äritegevus endiselt elav ja poolehoid väga suur olnud

M. Jänes on ise augusti algusest saadik kodus ja oma abilistele ja ärijuhtidele abiks tööle asunud.

M Jänes'e suuräri

Asutatud 1899 aastal

Tartus, kaubahoovis 11-12 :: Kõnetr. nr. 5-91